

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ И КЪЭРАЛЫГЪО СОВЕТ — ХАСЭМ

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

ПРЕЗИДЕНТЫЦІЭР зэблахъушт

Апэрэм фэдэу, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм мэлылфэгъум и 20-м илэгъэ ятлонэрэ зэхэсыгъори нахъыбэмкІэ зэхэсэн Іофыгъохэм афэгъэхыгъагъ. Хабзэ зэрэхъугъэу, зичэзыу зэхэсыгъор зэришагъ Къэралыгъо Советым — Хасэм и Тхьаматэу Федор Федорко.

Депутатхэм ямызакъоу, зэхэсыгъом хэлэжъагъэх Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхьакІущынэ Аслъан, федеральнэ инспектор шъхьалэу

Адыгеим шыцІэ Шылуужу Адам, Премьер-министрэу КъумпІыл Мурат, республикэ ыкІи федеральнэ къэралыгъо хэбзэ, суд ыкІи правухъумэкІо органхэм, общественнэ организациехэм, муниципальнэ образованиехэм ялІыкІохэр, нэмыкІхэу рагъэблэгъагъэхэр.

Апэрэ зэхэсыгъом Парламентым и Тхьаматэ, ащ игуадзэ, комитетхэмрэ комиссиехэмрэ ятхьаматэхэр шыхадзыгъагъэхэм, мызэгбогум Къэралыгъо Советым — Хасэм ико-

митетхэм Іоф ащызышІэшт депутатхэри агъэнэфагъэх.

ЗытегушыцІэштхэм ахэтыгъэ Іофыгъохэм янахъыбэр атемыгушыцІэхэу, проектым зэрэшыгъэнэфагъэм тегъэпсыкІыгъэу аштагъэх. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм илІыкІохэу Адыгэ Республикэм и Конституционнэ комиссие хэтыштхэр, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм илІыкІо купэу Къыблэ-Урысые Парламент Ассоциацием хэтыштхэр, Парламент къэралыгъо наградэхэмкІэ и Комиссие хэтыштхэр агъэнэфагъэх. Парламентым бюджет-финанс ыкІи хэбзалахъ политикэмкІэ и Комитет итхьаматэу Мырзэ Джанбэч предложениеу къыхыгъэм депутатхэм дырагъашти, хэбзэхухъанымкІэ, законностымкІэ ыкІи чІыпІэ зыгъэІорышІэжыным и ІофыгъохэмкІэ комитетым итхьаматэ игуадзэу ыкІи лэжъапкІэ ратызэ Іоф ышІэнэу хадзыгъ депутатэу Виктор Пуклич. Джащ фэдэу лэжъапкІэ имыІэу Іоф ышІэнэу бюджет-финанс ыкІи хэбзалахъ политикэмкІэ комитетым итхьаматэ игуадзэу хадзыгъ депутат фракциеу «ІДПР»-м зыфилорэм ипашэу Пэнэшъу КъэпІлан.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм хэбзэхухъан ыкІи уплэжкІун ІофшІэнымкІэ 2011-рэ илъэсым тельытгъэ иплан депутатхэм аухэсыгъ. Апэрэ еджэгъум тегъэпсыкІыгъэу аштагъ Кон-

ституционнэ законэу «Адыгэ Республикэм и Конституције зэхьокІыныгъэхэр фэшІыгъэнхэм ехьылагъ» зыфилорэр. Ащ зэригъэнафэрэмкІэ, законом кІуачІэ иІэ зыхъукІэ Адыгэ Республикэм и Президент «Адыгэ Республикэм и Пашэ» цІэр иІэ хъушт.

Парламентым изэхэсыгъо рэхъатныгъэ хэлэу ыкІи агъэнэфэгъэ Іофыгъохэм янахъыбэм атемыгушыцІэхэу, проектым зэригъэнафэрэм тегъэу аштэхэзэ и ІофшІэн ригъэжъэагъэти, джащ тегъэу ыухыжыныу къытшІошІыгъ. Ау Парламентым и Аппарат зэхэщакІэу иІэщтым ыкІи ащ Іоф шызышІэшт пчыгъэм ехьылІэгъэ Іофыгъом итегушыцІэн чэзыур зынэсым екІо-лІакІэу агъэнэфагъэм дезымыгъаштэхэрэр депутатхэм зэрахэтхэр нафэ къэхъугъ. Фракциеу «Единэ Россием» хэт де-

путатхэу Мырзэ Джанбэч, Къулэ Аскэрбый, Сапый Вячеслав, Аульэ Вячеслав, нэмыкІхэми зэхэсыгъом къыхалхъэгъэ проектым зэрэдырагъаштэрэр къаІуагъ. Ахэм апэуцужьхэу къыгушылагъэх депутатхэу Тамара Борчаковская, фракциеу КІПРФ-м ипашэу, депутатэу Евгений Саловыр. Ар къызэрэджагъэм тегъэу фракцием хэт депутатхэр залым чІэкІыжыгъэх.

Зэпыугъо кІэкІ зашІыхэм ыуж зэхэсыгъом хэлэжъагъэхэр атегушылагъэх Адыгэ Республикэм шыпсэурэ демографическэ куп шъхьалэхэр псэунхэм фэшІ ящыкІэгъэ гъомылэпхэ, мыгъомылэпхэ товар ыкІи фэІо-фэшІэ купыр гъэнэфэгъэным ехьылІэгъэ Іофыгъом, нэмыкІхэми.

СЭХЪУТЭ
Нурбий.

Сурэтыр Іэшынэ Аслъан тырихыгъ.

Миллион 15-м шІокІыгъ

БэмышІэу Адыгэжъалэ имэрэу Хьатэгъу Налбий зичэзыу планеркэу зехищэгъагъэм Іофыгъо шъхьалэу непэ шытхэм щатегушылагъэх. Къалэм исымэдэжэщ къыпашІыхъэгъэ корпусышхом ишагу гъэкъэбзэгъэн, зтегъэпсыхъэгъэн, пІэкІоришъэ зычІэтышт унэу операционнэ блокур зыхэтышттым икызылұхын зэрифэшъуашэу зыфэгъэхъазырыгъэн фае.

Анахъ Іофыгъо шъхьалэу зыгъэгумэкІыхэу зигугъу къышІыгъэхэм ащыщ псэупІэ-коммунальнэ хъызмэтшІапІэу «Услуга» зыфилорэм къэлэдэххэм фэІо-фашІэу афигъэцакІэхэрэм, газэу, электроэнергиеу ахэм агъэстырэм атефэрэ ахыщэр къызэрамытжыбэр. Унэхэр къызэгъэфэбэрэ уахыгъэр зауыкІэ, газовикхэм къалэм газэу къыфатІупщырэм лэшэу къышагъэжІэнэу щыт. Ауштэу зыхъукІэ, псы фабэр цыфхэм яІэщтэп.

Электрикхэми чэщырэ къэлэ урамхэр къагъэнэфышттэп. Ежъ администрацием электроэнергиемкІэ чІыфэ тельэп. Къызхэ-

кІырэр цыфхэм агъэстыгъэ электроэнергием тедэрэр къызэрамытжыбэр ары. ЖКХ-у «МУП «Услуга» зыфилорэм коммунальнэ фэІо-фашІэу зэшІуихыгъэхэмкІэ къэлэдэххэм ателъ чІыфэр зэратыжыбэрэм уигъэрэзэнэу шытгъэп. А хъызмэтшІапІэм ипашэхэм къызэралорэмкІэ, фэтэрыбэу зэхэт унэ зэтетхэм ащыпсэухэрэ унэгъо 300-м ехъум фэІо-фашІэу афагъэцэжІагъэхэм атефагъэу къатыжыныу ателъыр сомэ минипшІ зырызым ехъу. ПсэумкІи къэлэдэххэм чІыфэу ателъыр миллион 15-м шІокІы.

ХъызмэтшІапІэм ипшъэрылхэр зэримыгъэцакІэхэрэм фэшІ газовикхэмрэ электрикхэмрэ къафагъэпыгъэзэ езэщыгъэхэу, джы бэрэ пэмылэу котельнэхэм гъэстыныпхэу къафатІупщырэм къащагъэжІэшт. Арэу зыхъукІэ, лажы хьакыи зымыІэхэ сабыйхэр, нэж-Іужьхэр, сымаджэхэр, кІэлэеджакІохэр, газыпкІэри, светыпкІэри игъом зытыхэрэри пщынэщтых.

НЭХЭЕ Рэмзан.

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъу

Розничнэ бэдзэрхэр Адыгэ Республикэм
зэрэщызэхашэрэ планым зэхьокІыныгъэхэр
фэшІыгъэнхэм ехьылагъ

Адыгэ Республикэм и Законэу «Розничнэ бэдзэрхэм язэхэщэн ехьылагъ» зыфилорэм диштэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет унашъо ешІы:

1. Розничнэ бэдзэрхэр Адыгэ Республикэм зэрэщызэхашэрэ планэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2007-рэ илъэсым мэкъуогъум и 18-м ышІыгъэ унашъоу N 101-р зытетэу «Розничнэ бэдзэрхэр Адыгэ Республикэм зэрэщызэхашэрэ планым ехьылагъ» зыфилорэмкІэ аухэсыгъэм (законодательствэ зэхэуагъэхэр, 2007, N 6, 7; 2008, N 7; 2009, N 7; 2010, N 7) иразделэу «Муниципальнэ образованиеу «Мыекъопэ районым» зыфилорэм мыщ фэдэ зэхьокІыныгъэхэр фэшІыгъэнхэу:

1) а 1-рэ пунктыр хэгъэкІыжыгъэнэу;
2) сатырэу «ПсэумкІи» зыфилорэм хэт пчыгъэу «З»-р «2»-кІэ зэблэхъугъэнэу.

2. Официальнэу къызыхаутырэ мафэм щегъэжъагъэу мы унашъом кІуачІэ иІэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэ ипшъэрылхэр
зыгъэцакІэу Алексей ПЕТРУСЕНКО

къ. Мыекъуапэ,
мэлылфэгъум и 15, 2011-рэ илъэс
N 64

Президентым ипремие фэгъэхьыгъ

Журналистикэм ылъэныкъоклэ Адыгэ Республикэм и Президент ипремие ифэгъэшъошэн фэгъэхьыгъэу ащ фэгъээзэгъэ комиссием зэхэсыгъо илагъ.

Зэхэсыгъом апэрэ Иофыгъоу шагъэнэфагъэр шъхьэныгъгъэ зэнэкъокъур 2011-рз илъэсым зэрэзэхашэрэр къэлогъэныр ары. АщкIэ къэгущылагъ Адыгэ Республикэм и Президентрэ министрэхэм я Кабинетрэ я Администрациие ипашэу Владислав Федоровыр. Комиссием ар итхьамат.

ЯтIонэрэ Иофыгъор зэнэкъо-къум фэгъэхьыгъэ Унашъоу

2008-рз илъэсым мэлылфэгъум и 30-м къыдэкIыгъэм зэхъо-кIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхьыгъагъ. АщкIэ къэгущы-лагъ АР-м лъэпкъ ИофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырIэ зэпхы-ныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъу-гъэм иамалхэмкIэ и Комитет итхьаматэ игуадзэу, зэнэкъо-къум и Комиссиие исекретарэу Елена Чебурахинар.

Ящэнэрэ Иофыгъоу агъэнэ-фагъэр комиссием иIофшIэн зэрэзэхышэщтым фэгъэхьы-гъагъ. АщкIи къэгущылагъ Е. Чебурахинар.

Комиссием иятIонэрэ зэхэ-сыгъо чъэпыогъу мазэм шы-Iэшт. ИофшIагъэу къырахы-лагъэхэм ащ шахэплъэщтых, спискэхэр республикэ гъээт-хэм къыхауыштых. Ящэнэрэ зэхэсыгъоу шэклогъу мазэм шыIэщтым ИофшIагъэхэм ша-тегушыIэщтых, IкIуэхэр шызэ-фахысыжыштых ыкIи Пре-зидентыр ИофшIагъэу къыха-хыгъэхэм ыкIи комиссием хэт-хэм яшIошIхэм ащагъэгъо-зэшт.

Шъхьэихыгъэу гумэкIыгъохэм атегушылагъэх

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет зичэ-зую планернэ зэхэсыгъоу илагъэр зэрищагъ АР-м и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат. Илъэсэу тызыхэтым иапэрэ мэзиц зэшIуахын альэкIыгъэм, гумэкIыгъоу къэ-уцухэрэм къээзэругъоигъэхэр атегушылагъэх.

Хабзэ зэрэхьугъэу, республи-кэ бюджетыр гъэцкIагъэ зэрэ-хьурэм къытегушылагъ АР-м фи-нансхэмкIэ иминистрэу Долэ До-лэтбий. Зэфэхьысыжыхэм уагъэ-рээзнэу зэрэщтыр ащ къыхи-гъэщыгъ. Анахь Иофыгъоу шъхьа-Iэу къыгъэнэфагъэр УФ-м и Пре-зидентэу Дмитрий Медведевым унашъоу ышIыгъэм диштэу IкIэ-лэгъаджхэм ялэжъапкIэ процент 30-кIэ къэлэтыгъэн зэрэфаер ары. АщкIэ федеральнэ гупчэр респуб-ликэм къыдэлэпыIэнэу зэрэщы-гугъыхэрэр къыIуагъ.

Федеральнэ программэу «Пса-уныгъэр къэухьумэгъэным иси-стемэ зэхъокIыныгъэхэр фэшIы-гъэнхэр (имодернизация)» зыфи-Iорэр Адыгеим зэрэщагъэцкIэ-рэм къытегушылагъ АР-м псауны-гъэр къэухьумэгъэнымкIэ имини-стрэу Нэтхьо Разыет. ИлъэситIум къыкIоцI ащ сомэ миллиардым ехуу зэрэхалъхаштыр, ащ шышэу сомэ миллион 856-р федеральнэ бюджетым къызэритIупщыштыр къыхигъэуныфкIыгъэх. Ахьщэ IэпыIэгъум ишIуагъэкIэ респуб-ликэ клиническэ сымэдждэщым, IкIэлэцIыкIу сымэдждэщым, онко-логическэ диспансерым ащы-кIорэ гъэцкIэжыныхэр лъагъэ-кIотэщтых, перинатальнэ гупчэм ищыкIэгъэ оборудованиер фашэ-фышт. Джащ фэдэу псауныгъэр къэухьумэгъэным иучреждение-хэу муниципальнэ образование-хэм арытхэм язтэгъэгъэхьан Иоф дашIэшт. Программэм къыды-хэлъытагъ «узкий специалист» зыфаIохэрэм ялэжъапкIэ къэлэ-тыгъэныр.

Псауныгъэр къэухьумэгъэным исистемэ непэ хэхъоныгъэшIухэр зэришIыхэрэр къыхигъэщыгъ АР-м и Правительствоу ипашэ. Ау объект зэфэшъхьафхэм яшIын е-ягъэцкIэжыны епхыгъэ проектхэр министрствэхэм, ведомствэхэм къагъэхьазыры зыхьукIэ, ахэр аужырэ шапхьэхэм адиштэу гъэп-сыгъэнхэр проектнэ-сметнэ доку-ментацием къыдыхэлъытэгъэн зэрэфаер, джырэ лъэхъаным ар зыгъэцкIлэрэр зэрмакIлэр Къум-пIыл Мурат къыхигъэщыгъэх.

Мы аужырэ илъэххэм респуб-ликэм къыхьухьэрэ сабийхэм

япчъагъэ нахьыбэ зэрэхьугъэр, зидунай зыхъожыкхэрэм япчъа-гъэ къызэрэщыкIагъэр Нэтхьо Разыет къыIуагъ. Арэу шыт нахь мышIэми, Иофхэм язытет уигъэ-рээзнэу щытэп. АР-м и Пре-мьер-министрэу гумэкIыгъоу шъхьаIэу къыхигъэщыгъэхэм ащыщ сабий къэхьугъаIэхэм ядунай ахъожыкхэрэу республи-кэм гъогогъу заулэрэ зэрэщагъэ-унэфыгъэр. Мы Иофыр зехафы-нэу ыкIи лажъэ зилэхэм пшъэдэ-кIыж арагъэхьынэу къафигъэпы-тагъ.

ПсэупIэ-коммунальнэ хьызмэ-тым ылъэныкъокIэ агъэнэфагъэ тарифхэм цIыфхэр бэдэдэрэ ымыгъэразэхэу къызэрэхэкIырэм IкIуэх горэ фэшIыгъэн зэрэфаер къээзэругъоигъэхэм ащыщыбэ-хэм къаIуагъ. ГушыIэм пае, Мые-къуапэ ирайонхэу «Черемуш-кэмрэ» къалэм игупчэкIэ заджэ-хэрэмрэ ащыпсэурэ цIыфхэм а-зы фэтэр дэдэм лъатырэ ахьщэр лъэшэу зтэкIы. Псым, фабэм, электричествэм ауасэхэр лъэшэу зэрэдафыгъэхэр къыIуагъ феде-ральнэ антимонопольнэ къулы-къум и ГъэlorышIаплэу АР-м щыIэм ипашэу Кубэщыч Аслъан. ГъэlorышIэкIо компаниехэу зип-шъэрылхэр тэрэзэу зымыгъэца-кIэхэу, цIыфхэр зыгъащIэхэрэм пшъэдэкIыж ягъэхьыгъэн зэрэ-фаер анахь шъхьаIэу къыхигъэ-щыгъ.

ГумэкIыгъоу къагъэнэфагъэр дэгъэзыжыгъэным пае комиссиие зэхашэнэу ыкIи мы тхьамафэм ыкIэм нэс Иофыр зэхэфыгъэ зэ-рэхьугъэр АР-м и Президентэу ТхьакIушынэ Аслъан лъагъэлэ-сынэу къариIуагъ КъумпIыл Мурат.

ЦIыфым нахьыбэу ыгъэфедэрэ гъомылапхьэхэм ауасэ къызэрэдэ-кIоягъэм къызыдихьырэ гумэ-кIыгъохэм, республикэм ипсэ-упIэхэр санитар шапхьэхэм адиш-тэным пае шIыхьафхэр джыри зэ-хэщэгъэнхэм, IкIэлэцIыкIухэм языгъэпсэфын зэрэзэхашэщтым, инвестициехэм альэныкъокIэ Иофхэм язытет, нэмыкI Иофыгъо-хэми къээзэругъоигъэхэр атегу-шылагъэх, унэшэу гъэнэфагъэхэр ашIыгъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

УнэгъошIэным фагъэхьазырых

Непэ IкIэлэеджаклоу уз гъэтылгыгъэ зилэхэм (ахэм ащыщыкIэ зыпсихикэ зэщыкIуагъэхэри) япчъагъэ зэрэ-хашьорэр къыдэплъытэмэ, психологхэр еджапIэхэм зэрящыкIагъэхэм уехьырэхьышэжынынэу щытэп. Ар къыдалъытэзэ, илъэс заулэ хьугъэу гурыт еджапIэхэм психологхэм Иоф ащашIэу рагъэжъагъ.

Зихэхьогъоу шIумрэ емрэ дэгъу дэдэу джыри къызыгу-рымыIорэм игъом ежъ нахьы-жъэу ыкIи психологием хэ-шыкI фызиIэм гушыIэгъу фэ-хьумэ, ишIуагъэ къэкIошт. Янэ-ятэхэу IкIалэм ышIэрэмэ амыгъэразэхэу, уахътэ зимыIэ зэпытхэм афэдэп психологыр. Рэхъатныгъэ хэлъэу ныбжьы-кIэм ишэн, ипсихикэ зыфэдэр къыдилъытэзэ, Иоф дишIэмэ, фэдэ къыхышты.

Джыри зы лъэныкъу. Ныб-жьыкIэхэм непэ альэгъурэм елгытыгъэу шIэхэу пшъашъэ, лIы хьугъахэу къашIошIы, хьу-лъфыгъэ-бзылъфыгъэ зэфы-щытыкIэхэм ахэхьэх. Телевизи-рым къыгъэлъагъорэр ашIошъ мэхъу, щыIэныгъэр ащ тетэу гъэпсыгъэ къашIошIы. экра-ным иплагъорэм тетэу упсэ-унэу зэрэщымытыр къагурызы-гъэлон щыIэп. Ары непэ илъэс 13 — 16 зыныбжхэм сабий-хэр къафэхьухэу къызыкIыхэ-кIырэр.

Мы лъэныкъомкIэ адыгэ-хэм джыри IэубытышIэ горэхэр яIэх. «О уадыгэ пшъашъ, нэ-мыкI лъэпкъмэ ащышхэм афэ-гъурэр о къыпфэгъуштыгъ» е «адыгэ IкIалэм ащ фэдэ ышIэ-рэп» Iломэ зэхэзышIыкIэу

джыри щыIэр бэ. Арэу щыт-ми, ныбжьыкIэ зэфыщыты-кIэхэм Иофыгъуабэ къапэкIы. Ахэр къэмыхьунхэмкIэ еджа-пIэм ипсихолог ишIуагъэ къыгъэкIон ылъэкIышты.

Ар къыдилъытэзэ, АР-м ныб-жьыкIэхэм яIофхэмкIэ и Ко-митет мэфи 7-рз IкIошт семи-нархэр психологхэм апае зэхи-щэнхэу рихьухьагъ. Ахэр шIэ-ныгъэхэм ахэгъэхьогъэным пылъ республикэ институтым шыкIоштых. НыбжьыкIэхэр къээзэрэщэнхэм ыкIи ны-ты хьунхэм психологическэу фэ-гъэхьазырыгъэнхэм семина-рыр фэгъэхьыгъ. Ахэр комите-тым зэхищэгъэ проектэу «Се-мейный консультант» зыфи-Iорэм щышэу IкIоштых.

Семинархэр зэхищэнхэу къырагъэблэгъагъ Адыгэ рес-публикэ клиническэ перина-тальнэ гупчэм иIофышIэу, пси-хологэу Елена Христич. АР-м ныбжьыкIэхэм яIофхэмкIэ и Комитет иIофышIэу Светлана Волковам къызэриIорэмкIэ, темэм мэхъанэшхо зэриIэр къыдалъытэзэ къыхахыгъ, сыда Iломэ унэгъошIэным изыфэ-гъэхьазырын еджапIэм къы-шебгъэжъэн фае.

СИХЪУ Гоцнагъу.

Цыхьэ афэшъумышI

Мы аужырэ уахътэм непэ-рэ техническэ амалхэр агъэ-федэхэзэ, гъэпцIэгъэ ИофкIэ цIыфхэм ахьщэ аIахэу бэрэ къыхэкIы хьугъэ. ГушыIэм пае, якIалэхэр гузэжбогъу чIы-пIэ ифагъэхэу аIозэ, яIа-хьылхэр агъащIэхэзэ, ахьщэ къаIахы. Анахьэу ар пенси-онерхэр арых зыфэгъэхьы-гъэхэр. Ащ фэдэу агъэфедэхэ-рэр организациехэу зIофы-шIэхэм яхьылIэгъэ къэбархэр электроннэ базэм дэлъхэр арых.

А хьугъэ-шIагъэхэр нахь ма-кIэ хьунхэм фэлажъэ АР-мкIэ МВД-м зэхищэгъэ акциеу «Со-циальное мошенничество» зыфиIорэр. МВД-м иIофы-шIэхэм анэмыкIэу акцием хэ-лажъэх министерствэм и Об-щественнэ совет ыкIи ветеран организациехэм ялIыкIохэр, социальнэ IофышIэхэр, психо-логхэр, СМИ-м иIофышIэхэр ыкIи общественным илIы-кIохэр.

Акцием къызэрэдилъытэ-рэмкIэ, участковэ уполномо-ченнэхэр ныбжьышхо зилэ нэжъ-Iужьхэм, пенсионер-хэм, Иоф зымышIэрэ цIыфхэм адэжъ IкIоштых ыкIи амыгъэ-пцIэнхэм пае ашIэн фаер къа-фаIотэшт. Ащ фэдэу мы Иоф-тхьабзэм СМИ-хэм яIахыи халъхьан фае.

Нахьыбэ мэхъух

Адыгэкъалэ ЗАГС-м иотде-лэу дэтым ипашэу Бэгъ Светэ иIофшIэн шIу зылъэгъурэ ыкIи ащ хэшIыкIышхо фызиIэ специалист. Ащ фэшыхьат ИофшIагъэу иIэхэр игъом зэрэ-зэфихьысыжыхэрэр, IкIуэхэу фэхьугъэхэр цIыф жьугъэхэм алъыгъэлэсыгъэным иамалхэр зэрэзэрихьэхэрэр. Ауштэу зэрэ-щытым ишIуагъэкIэ, гъэрэкIо Адыгэкъалэ къыхиубытэхэрэ псэупIэхэм сабыеу къащыхьу-гъэр, къэзыщагъэхэр, зэгокIы-жыгъэхэр зыфэдизхэр, ахэр ыпэрэ илъэсым елгытыгъэмэ зэрэнахьыбэр е зэрэнахь макIлэр тигъээт къыдгъэхьан тэлъэкIы.

Джыри мары, тызхэт илъэ-сым иапэрэ мэзиц IкIуэхэу фэ-хьугъэхэр Бэгъ Светэ зэфихьы-сыжыгъэх. Нафэ къызэрэхьу-гъэмкIэ, а уахътэм къыкIоцI

Адыгэкъалэрэ ащ къепхыгъэхэм-рэ сабий 66-рз къадэхьухьагъ. Ахэм ащышэу 33-р пшъэ-шъэжыых, адрэхэр шъэожыых. Ыпэрэ илъэсым имэзиц сабыеу къэхьугъагъэр 57-рз. Ащ нафэ къешIы сабыеу къэхьухэрэм яп-чъагъэ къызэрэхашьорэр.

Ау Iлэхэрэр нахьыбэ хьугъэ. ГъэрэкIо мэзищым нэбгырэ 39-рз Iлэгъагъэмэ, джы ащ фэ-диз уахътэм зидунай зыхъо-жыгъэр 51-рз.

Унагъо зэдэзышIэнхэу къэ-зэрэщагъэхэри зэрэнахьыбэр гушIуагъо. ГъэрэкIо мэзищым къыкIоцI зы щыIэныгъэ гъогу зэдытхьагъэхэр, нысэщэ джэ-гоу щыIагъэр зэрэхьуштыгъэр 25-мэ, тызхэт илъэсым иапэрэ квартал а пчъагъэр зэрэхьугъэр 28-рз.

(Тикорр.).

МВД-м къеты

Мэлылфэгъум и 11-м къыщегъэжъагъэу и 18-м нэс АдыгеимкIэ МВД-м бзэдждэшIэгъи 142-рз шагъэунэ-фыгъ. Ахэм ащышэу зы укIыгъэ Иоф, шъобж зытыра-щагъэр нэбгыри 4, бзылъфыгъэхэм ябэныгъэу 2, хьункIэн Иофэу 3, тыгъон Иофэу 41-рз, гъэпцIэн Иофэу 9, наркотикхэм япхыгъэу 7, экономикэм ылъэныкъокIэ бзэдждэшIэгъэ 13. Республикэм игъогухэм тхьамафэм къыкIоцI аварии 3 къатехьухьагъ, ахэм зы нэбгырэ ахэкIодагъ, нэб-гыри 3-м уIагъэхэр атэщагъэхэ хьугъэ. Водитель 84-рз ешъуагъэу рулым IкIэрысхэу къаубытыгъэх.

Мэлылфэгъум и 11-м Кош-хьаблэ ыкIи Шэуджэн район-хэмкIэ ОВД-м иIофышIэ зэхи-фырэ Иофым бзэдждэшIэгъитIу епхыгъэу къычIэкIыгъ. ИкIыгъэ илъэсым итыгъэгъазэ Кошхьаблэ щыщ нэбгыришым илъэс 15 зы-ныбжъ IкIалэу Мыекъуапэ шы-псэурэм къытыгъугъэ машинэу ВАЗ-21099-рз зыфиIорэм щыщ пкъыгъохэр арищагъэх. Тыгъуа-

кIом машинэр зэпкъырихи, хьу-лъфыгышым арищагъ. Джырэ уахътэм машинэр зытыгъугъэм имызакъоу ащ хэлъ пкъыгъохэр зыщэфыгъэхэми уголовнэ Иоф къафызIуахыгъ.

Мы мафэхэм илъэс 40 зы-ныбжъ бзылъфыгъэу бзэдждэ-шIагъэ зэрихьагъэу зэгугафэхэ-рэр къаубытыгъ. Ар Мыекъуапэ щэпсэу. Мы илъэсым ищылэ

мазэ шъхьаныгъупчъэр хихи, бзылъфыгъэр зэгорэм зыдэпсэу-штыгъэ хьульфыгъэм иунэ ихьы, дышгъэм хэшIыкIыгъэ пкъыгъо-хэмрэ сотовэ телефонрэ къыри-тыгъыукIыгъ. А зэпстэур хьуль-фыгъэм янэ иягъ. Къызэреты-гуагъэхэм бзылъфыгъэ тIуры-сэм псынIкIэу гу лъытагъэп ыкIи полицием заявление ытхыгъэп. Уахътэ тешIагъэу мы хьугъэ-шIа-гъэмкIэ уголовнэ Иоф къызэлъа-хыгъ.

АдыгеимкIэ МВД-м и БЭП игъэлорышIаплэ иIофышIэхэм операциеу «Контрафакт» зыфи-Iорэр лъагъэкIуагъ. Мэлылфэ-гъум и 14-м ахэм янэплъэгъу къыриздагъ Мыекъуапэ ищэпIэ чIыпIэу DVD дискхэр хэбзэн-чъэу зыщашэхэрэр. Мы чIыпIэм диск 250-рз къашалыхыгъ, ав-торскэ фитыныгъэхэр мыш ща-укъуагъэхэу оперативникхэм алытагъ.

ЦЫФХЭР ЗЫГЪЭГҮМЭКІЯХЭРЭР

ХАБЗЭР ОУКЪОМЭ, УИШ ЧЫЖЬЭУ ЧЪЭШТЭП

Къуаджэу Мамхыгъэ къы-
кыгъэ писъмэм унэгъо зау-
лэ кІэтхэжыгъ. ЗыгъэгүмэкІы-
хэрэ Іофыгъоу илэситІу хъу-
гъэу зэхамыфышъурэм игугъу
ащ къышашы.

«Тэ къуаджэу Мамхыгъэ
тыщыш, урамхэу Кирпичнэм-
рэ Строительнэмрэ тащэп-
сэу. ТипсэунІэхэм апэмычы-
жъэу чырбыш къызышашырэ
заводыр щыт. Заводыр тэ
тиунэхэмрэ азыфагу илэ
чІыгур хабзэм ий, ау илэсым
къехъугъэу заводым итхьама-
тэ ащ чІыгу рищызэ егъэф-
дэ. Шьофыр зэхатІыхьагъ,
мэиш инхэр къагъэнагъэхэу
илэх. Ахэм чІыф арыфагъэми,
былым арыхьагъэми, къары-
кІыжышашыт. Тэмашъ-
хэм былым зымыл, сабыл
зымыл тесэп.

ИкІыгъэ илэсым къоджэ
зыгъэлорышІэжыпІэм ипа-
щэу Тэхумэ Руслани, заво-
дым итхьаматэу Жэмады-
кьо Рэмзани къадгъащхи,
тадэгущыІэгъагъ. Зэм ащ
нахьыбэрэ чІыгур рамыщы-
жыныу, зэм чІыгуу ятІэ зэ-
рахырэр ащэфыгъэу къы-
талогъагъ. Жэмадыком ит-
хылхэр къытигъэлэгъунхэу
зетІом, «джыри хъазыр-
хэп» къытилогъагъ.

Непэрэ мафэм къыфэдгъэ-
зэссымэ, тІэхэрэри тех-
никэри типчъэлупэхэм къа-
нэсыгъэх. Эскаваторымрэ
хылыгъэеиш машинэхэмрэ
аныхь хэмылгъэу тиунэхэр
мэзгырых.

Жэмадыком къызегупчІы-
хкІэ, «цІыфхэм сяупчІыжы
Іизын къысатыгъ» еІошъ,
ареІо, ау цІыфхэм къаупчІы-
гъэп ыкІи къақІоллагъэп. Зэ
къадгъащы тыздэгущыІэм,
машэхэр къыгъэсэижыныхэу
къытилогъагъ. Мэшэжъхэр
зэрэщытхэу, джыри ахэм
къахыгъахъозэ, матІэ. ШІэ-
хэу тикъэлалчъэхэм къанэ-
сыщытх. Сабылхэр щыджэ-
гунхэу футболнэ площадкэу
ашІыгъэм рыгъунэ акъутагъ.

Тирайон Іэишхъэтетхэу
тызІлорыхьагъэхэри къыдде-

Іагъэхэп, ятІэри етІупчы-
гъэу ращы.

М. Былымыхьэр, Н. Хъа-
курынэр, А. Кубэщычыр,
Къ. Иныхьур, М. Бгъуа-
шэр, нэмыкІхэри.

Машэр щынагъо

Писъмэм итхагъэм ишъып-
къапІэ зэдгъэшІэнэу Шэуджэн
районым тыклогъагъ. Чырбыш
къэзышІырэ заводым тынэмы-
сызэ, ятІэр къызэрахырэ мэшэ-
шор тІэгъугъэ. Заводыри ма-
шэри зэпэблагъэх. ЯтІэр ары-
зэу машинэшхохэр ІукІыхи, за-
водым фагъэзагъ, эскавато-
рыр машэм ыбгъукІэ щытыгъ.

Шьофыр хылыгъэеиш ма-
шинэхэм зэхаутагъ. Унагъохэм
адэжъ блэкІырэ гъогури зэхэ-
къутагъ. Карьерыр ины ыкІи
куу. КъэшІыхьагъэ гори илэп.
Ар цІыфхэмкІи, хъайуанхэмкІи,
сабыл джэгулэхэмкІи щынагъо.
Тхьэм рерэмыгъафэхэ нахь,
къызэримыкІыжышашытхэр
гъэнэфагъэ.

Ау карьер зышІырэ цІыфым
ыгъэцкІэн фэе Іофхэм афэгъэ-
хыгъэу хабзэхэри, шапхъэхэ-
ри щыІэх. Ахэм къыдалыгъэ
машэм ехыпІэ (ар къыдэкІое-
жыпІэуи щытышт) фэшІы-
нэу. Е укырыдэкІоежыш-
шунэу, нахь лхъанчэу машэм
чІыпІэ горэ къыфэбгъэнэнэу
щыт.

Мыщ щатІыгъэ машэм ыгъу-
нэ зандэхэм уакІэрыхъанкІэ
щынагъо. Джащ фэдэу цІыф-
хэри, хъайуанхэри зэрэмыфы-
къонхэу карьерыр къэшІыхъэ-
гъэн фае.

ЗэхатІыхьагъэ чІыпІэм псэу-
пІэм итеплыи къыгъэдахэрэп,
гуиэхэу мэшэшхор унэхэм апа-
шъхъэ къиуцуагъ.

Тарихьым щыщ. Чырбыш
заводыр районым зышашІы-
гъэр илгъэс 60 фэдиз хъугъэ.
Совет хабзэм илгъэхан ар рай-
оным ыгъэфедэщыгъ, нэужым
совхозэу «Зарям» ышэфыжы-
гъагъ. Демократие псэукІэм

тызытехьэм Іоф ымышІэу
илгъэс зауэрэ щытыгъ, еІланэ
Жэмадыкьо зэшыхэм бэджэн-
дэу аштэгъагъ, аужырэ илгъэс-
хэм ащэфыжыгъэу аІо. Заво-
дым чырбыш къызыгъажьэрэр
илэситІу хъугъэ. Ар районым
исхэми, нэмыкІ чІыпІэхэм
къарыкІыхэрэми ащэфы, аужы-
рэ лгъэханым Абхъазым ащэ.

Жэмадыкьор заводым зы-
щытэмыгъотым къоджэ чІыпІэ
зыгъэлорышІэжыпІэм ипащэ
дэжъ тыкІуагъ. Тури къалэм
ежагъэхэу къычІэкІыгъ. Тызэ-
ряжэщтыр, тызэрадэгущыІэн
фаер телефонкІэ арыдгъэІуагъ.

Хэта лыпльэн фэягъэр?

ТызфэкІогъэ Іофым изытет
щыдгъэгъозэнэу тызшыгъы-
щыгъэр район администра-
цием ипащэрэ іІофышІэхэмрэ.
Мамхыгъэ чылэгъунэм чІыгур
зыкІышызэхатІыхьэрэм, ар зы-
шІэрэм фитыныгъэ иІэ-имы-
Іэр, цІыфхэр къызкІагъэтхъа-
усыхагъэхэр зэдгъэшІэнэу ты-
фэягъ. Хэбзэ мылкъум изегъэ-
кІон фэгъэзэгъэ комитетым
ипащэу Ожъ Рамзин ары тыз-
дэгущыІагъэр. Писъмэу къыт-
фатхыгъэм ит къэбарыр зы-
фэгъэхыгъэр ащ фэтІотагъ.

Рамзин къытиІуагъэр:
«Рэмзани район администра-
цием къақІуи, ятІэ къызэри-
щын чІыпІэ зэрэфаер къытиІо-
гъагъ, фэдгъэнэфэнэу къыкІэ-
лгъэІугъагъ. ЧІыпІэ админи-
страцием ипащэ игъусэу цІыфхэм
залуигъэкІагъ, ахэм апэблагъэу
карьер зэрэщитІыштыр ара-
Іуагъ, адрэхэри къеззгъыгъэх.
Ежым чІыгур зыфэдэр ари-
гъэуплгъэкІумэ ыкІи къычІахын
алгъэкІышт пчъагъэр къагъэна-
фэмэ, республикэ гъэлорышІа-
пІэм Іизын къыритынэу щы-
тыгъ».

**Зэрэщытыгъэр писъмэм
къыщело.** Унашъо зышІы-
гъэри амышІэу, зы нэбгы-
ри адэмыгушыІэу тІэныр
рагъэжыгъагъ. Къэбар
зымышІэхэрэр зэхэгущы-
Іэжыхи, къоджэ тхьама-
тэм къеджэгъагъэх. Хъу-
рэмкІэ зеупчІыхэм, «шьо-
рыба тІэнхэу Іизын языты-
гъэр» къарыІагъ.

Жэмадыкьори къара-
гъащы еупчІыгъэх. Мэфі-
тІу-щы горэм ятІэ рищы-
нышъ, машэр къыгъэсэи-
жыштыгъэу къыгъэгугъэгъа-
гъэх, ау непэ къызнэсы-
гъэм матІэ.

— Цыфхэм псыри къафи-
щагъ, остыгъэхэри къафигъэ-
благъэх, — еІо Рамзин.

Ежъ Жэмадыком цІыфхэм
ямэкьупІэ зэрэжытІыхьэрэм пае
унагъохэм мэкъу кухъэ зырыз

къафищэнэу ыгъэгугъэгъагъэхэу
нэужым къытиІошт.

**Зэрэщыт шыпкьэр. Зэ-
рэтэмашъхэу зы остыгъэ
закъу къыщыпашІагъэу
алгъэгугъэр. ЗылгъэкІыгъэ-
хэм ежъ ямылкъукІэ зэра-
гъэІуи, «кобрэхэр» па-
лагъэх. Пызымылгъэшъу-
гъэхэм ягъогуи, яцагухэ-
ри зэрэшІункІых.**

— Цыфхэми адэгущыІа-
гъэу ыкІи къыфадагъэу Жэма-
дыкьор матІэу тэри къытшы-
хъугъ. Ащ фэдэу ары къэбарыр
къызэрэднагъэсыгъэр. Ау тэ Рэ-
мзани карьерыр фэтІупшыгъэп,
ащ ышэу ежым карьерым ип-
роекти, нэмыкІэу ишыкІэгъэ
тхылхэри пилъхъанхэ фэягъэ.
Зэхэтфышт, — къытиІуагъ
Рамзин.

ТыздэгущыІагъэхэм къало-
хэрэр зэрэзэтемыфэхэрэм,
пІІыусыныр къызэрэхыхьэрэм
шыпкьэм ышъхъэ къызэрэ-
рамыхырэр къыхъышъы. Тыздэ-
гущыІэгъу ыкІэм зыфэкІом,
Ожъ Рамзин Тэхумэри, Жэма-
дыкьори, цІыфхэри зэІуа-
гъэкІэнхэу, Іофыр зэхафын-
эу, макъи къытагъэІужы-
нэу тыкыгъэгугъагъ. Тежэшт
писъмэм иджэуап, къытфэтха-
гъэхэми ар анэдгъэсыжышъ.

Жэмадыкьо Рэмзани ты-
ІуІагъ. ШІоигъохэри, Іофыр
зэрэзэпыгъэфэгъуаери, проек-
тым иягъэшІын зэрэлъапІэ-
ри къытфилотагъэх. ЯтІэ фаеу
чІыпІэ зэфэшъхьафхэм зэрэ-
ІагъэмкІи, ежъ зыфаем фэдэ
ятІэр зэрэмакІэмкІи тхьаусы-
хагъэ. ИкІыныгъохэр зыфэдэ-
хэр къыдгуригъэІуагъэх.

Итхылхэр хъазырхэп

КъыдгурыІуагъ къытиІуа-
гъэр. Тэри ежым къыгурыІо
тшІоигъу къын хэмылгъэу анахь
Іоф цІыкІури зэшІохыгъэ зэрэ-
мыхьурэр. Федэ къыпфэзы-
хъэу, уиунагъо зэрэпІыгъэу,

ушызгъэлэрэ предприятияер хэ-
бзэ ыкІи шпэхъэ гъэнэфагъэхэм
атетэу зэрэбгъэпсынэу щытыр
ышІэн фае. Зыгорэ къыпфагъэ-
кІуатэми, къаыгъэлгъагъоми,
чІыгур бэджэндэу къыуаты-
гъэми, хабзэр уукъонэу щытэп.
Ащ нэмыкІэу, цІыфхэм яфэ-
шъошэ шъхъэкІлафагъэ афэл-
пшынэу щыт, ар нахь къыныІу
ыкІи нахь Іоф. Ахэр бгъапІэ-
хэмэ, цІыфыгъэкІэ уапэмыгъо-
кІымэ, къыпфагъэгъуштыт.

**Хэт сыд ыІуагъэми, цІыф-
хэм лажъэ зэрамыІэр
къыбгурыІонэу щыт. За-
водыр зыер ахэм язэгъы-
гъэу, агурыІуагъэу щы-
тыгъэмэ, тхьаусыхэ тхыль
къызэрамытхыштыгъэр
гъэнэфагъэ.**

Ежым къызэриІоу Іэпы-
Іэгъу афэхъугъэмэ, ышІа-
гъэр къыІоажышъунэу
щыт. Хэт къыфидагъэми,
тхылхэр пимылъхьагъэу
хэбзэ чІыгур ытІын зэрэ-
фимытыгъэр къыгурыІо-
гъагъэмэ нахь тэрэзэгъ.

Заводым Іоф ешІэмэ,
ятІэ къызэрэрашлэрэр
гъэнэфагъэ. ЧІыгур атІы-
мэ, проекти щыІэн фае,
щыІэмэ администрацием
ышІэнэу щыт.

ЗэкІэми хъугъэри, зэрэ-
хъугъэри ашІэнкІи хъун,
амышІэми, ашІэн фэягъэ.
Арышъ, Рэмзани изакъоп
хэукъоныгъэ зышІыгъэр.
Демократиём къыкІырэн
узыфаер зэкІэ пшІэнэу.

Цыфхэр агу рамыгъэлэжы-
гъагъэхэмэ, писъмэр къызэра-
мытхыштыгъэри зэкІэми къа-
гурыІонэу къытшІошІы (адыгэ-
хэм тхьаусыханхэр якласэп).

КІэухым: район гупчэм ты-
къыдэкІыжыгъэу къалэм ты-
къэкІоажыгъэ, карьерым ма-
шинэхэри, эскаваторыри зэрэ-
ІуІыжыхэрэр телефонкІэ
къытеохи къытаІуагъ. Нэу-
жым мэшэшхоу атІыгъэм ятІэ
ратэкъоажыныу зэрэрагъэ-
жагъэри тагъэшІагъэ. Тигуа-
пэ. Іофыр гъунэм нагъэсынэуи
тэгугъэ.

ШІАУКЪО Аслъангуащ.

ХэтэрыкI пасэхэр къагъэкIых

Джэджэ районым щыц къутырэу Прогрессым щыпсэурэ Мокшановхэм яунагъо теплицэхэм хэтэрыкI зэфэшхьафхэр къащыгъэкIыгъэнхэм зыпылгыр илъэсиплI хьугъэ. А ИофшIэныр зэхэзыщагъэр ыкIи ащ нахь апылгыр унагъом ышхьэу Александр ары, ащ Iэпылэгъоу иI ишхьэгъусэу Татьянэ. КIэлитIоу яунагъо шапIухэрэми арагъэшIэн агъоты.

Мокшановхэм яунагъо теплицэу иIэхэм квадратнэ метрэ 300 фэдиз аубыты. Мы лъэ-хьаным ахэм ашагъэтIысыгъэ нэшэбэгум къыкIачыштхэр ащхэу шIэхэу рагъэжъэшт. Тапэрэ илъэсхэм афэдэу, мыгъи нэшэбэгур къалэхэу Курганинскэ е Мыекъуапэ ащашэшт, зэкIэ зэхэубытагъэу зы килограммным уасэу раIолIэщтыр сомэ 70 — 75-рэ.

Ежыыр бэдзэрым зыкIы-щымыщэрэмкIэ тызеупчIым Александр къызэриуагъэмкIэ, теплицэхэм Иоф ащишIэным уахьтэр зэкIэ пIэхъэ. Ащ да-кIоу зэрэхигъэунэфыкIырымкIэ, теплицэхэм яшIынгъэ ате-кIуадэрэр макIэп. ГушыIэм пае, метрэ 15 зыкIы-

хьэгъэ ыкIи метри 6 зишъом-бгъогъэ теплицэр зэтегъэпсы-хьэгъэным сомэ мин 35-рэ фэ-диз пIухьэу ащ еIо. ИкIыгъэ илъэсым чIыфэу банкым сомэ мин 58-рэ къыIахи, ар зэкIэ теплицэ иным ишIын пIуа-гъэхьагъ.

— Къалэу Курганинскэм Голландием къыщагъэкIырэ хэтэрыкI чылапхьэхэр къыщэ-тэшфых, — еIо Александр. — Нэшэбэгур лъэпкъэу «Герман» зыфиIорэм ичылэпхъэ 1000 къэтщэфыным пае сомэ 1200-рэ, джащ фэдэу поми-дор зы чылапхьэм пае сомэ 4 ттын фаеу мэхьу.

Теплицэхэр гъэфедэгъэнхэм фэшI хьакуитIу ачIагъэуцагъ, ахэм къарыкIырэ трубэхэр теп-лицэхэм азыгъэбгырыщыгъэх. ЧыпIэ администрацием ипащэ иунашъокIэ жьы хьугъэ чыг-хэр къызшыкIыхэрэ чIыпIэхэр къутырым дэххэу теплицэхэр зилэхэм атыригошагъэу, ахэр раупкIыххып, пхъэкIэ агъэфедэх. Мошкановхэм яунагъуи ащ фэдэ пхъэу ыгъэхъазыры-гъэр сезон зауэ фэхьушт.

— Дзигъэп, газыр теплицэ-хэм ятщалIэзэ, ахэр дгъэфа-

бэщтыгъэхэмэ, — еIо Алек-сандр. — Ау непэ трубэхэм ыкIи оборудованием арасэ зэ-рэиным къыхэкIэу ар зэшIо-тхын тлэкIырэп. Газыр дгъэ-федэмэ тэркIэ бэкIэ нахь Iэ-шIэх, сыда пIомэ чэщым сы-хьатитIу пIэпчэ укьэтэджызэ хьакум пхъэр иплъхьаныр ищыкIэгъэжыщтэп.

Джащ фэдэу Александр зымыгъэрэзэрэ Иофыгъохэм ащыц теплицэхэм къащигъэ-кIырэ хэтэрыкIхэм ялугъэкIын къиыныбэ къызэрэпкыIырэр. ЗэкIэ зэхэубытагъэу нэшэбэгур бэдзэрым иIофышIэхэм зэра-рищэрэм къыхэкIэу зэгорэм рихъухьэгъагъ ар зыщэфыхэу зыщэжыхэрэм алэкигъахъзэ ышIынэу. Ау ащи ежыым Иоф-шIэгъабэу зэшIуихыхэрэм къа-пэкIэклон тэрэз хихын ылъэ-кIыгъэп.

— Дэгъугъэ тикъутыр хэтэ-рыкIхэр зылэкIэдгъэхьащтхэ кооператив щызэхашгъагъэ-мэ, — еIо ащ. — Арэуштэу агъэпсышгъугъагъэмэ, теп-лицэм фэгъэзагъэхэу тикъутыр дэххэм фэдэу къалэклахьэрэм хэхьощтыгъ. Ащ дакIоу къэ-ралыгъом иIэпылэгъуи тищы-кIагъ. Дгъэфедэшт материал-хэр къэтщэфыхъзэ тэ теплицэ-хэр тшIыщтыгъэ, ащ тедгъэ-кIодагъэм щыц Iахь бюдже-

тым къытфызэкIыгъэкIожьэу ыгъэпсыгъагъэмэ дэгъугъэ.

Мокшановхэм яунагъо зы-гъэгумэкIыхэрэм ащыцэу джы-ри зы Иофыгъо игугъу къэт-шIышт. Илъэс къэс псыутIэу зигъунэгъухэм псыр къыдэкIэу къа-кIаомэ Иофышхо хидзэхэу къызэрэхэкIырэп макIэп. Ма-ры мы илъэсымы псыр теп-лицэхэм къа-кIогагъэ, унэу зы-щыпсэухэрэм къылыбIэсын-кIэ къэнэжыгъагъэр мэкIэ дэд. Александрырэ ыкIо нахьыж-рэ чэщитIум къыкIоцI теп-лицэхэм псыр акIэгъэкIыжы-гъэным пылгыгъэх.

— Тиунэ 1959-рэ илъэсым тшIыгъэ, — еIо Александр ишхьэгъусэу Татьянэ. — А лъэхъаным псыхъо цIыкIум фэшхьафэу псыутIэ тигъунэ-гъугъэп. Джы мары псыутIэу щылэ хьугъэм зэраыбэ къы-техы. Тигукъао бэмэ алъыд-гъэлэсыгъ, ау ахэм джыркIэ зы Iэпылэгъу къызэрэтфэхьунхэ ИофшIэн зэшIуахыгъэп.

ЛIЭХЪУСЭЖЪ
Хьадэсэрэбый.

Сурэтым итыр: **Мокшанов Александр** теплицэм къы-щигъэкIыгъэ помидорхэр къегъэлъагъох.

ТЭХЪУТЭМЫКЪОЕ РАЙОНЫМ КЪЫРАТХЫКIЫХ

Янэплъэгъу рагъэкIыхэрэп

ТэхъутэмыкЪое районым ипащэхэм анаIэ зытырагъэ-тырэмэ ащыц еджапIэхэмрэ сабий IыгъыпIэхэмрэ язте-гъэпсыхъан. «НыбжьыкIэ-хэмрэ кIэлэцIыкIухэу еджа-пIэм зикIогъу мыхьугъэхэм-рэ апае зыми тышхьасы-щтэп, зыми теблэщтэп», — еIо районым иадминист-рации ипащэу ПшыдатэкЪо Ризо. — Ахэр ары тэ тигу-гъапIэхэр, ахэр ары тэ ти-Иофхэр ыпэкIэ лъызыгъэкIо-тэщтхэр.

Районым ипащэхэм яIорэ-яшIэрэ зэтекIыхэрэп. Хабзэ зэрафэхьугъэу, нахьыпэ ра-пшIэу учреждениехэр къа-кIухъэ, Иофхэм язытет зэра-гъашIэ. Ахэм афэдэ Иоф-тхьабзэхэм ягъэцэкIэн рай-он гупчэм анахь пIудзы-гъэ псэупIэхэмкIэ къаублэ. Администрацием загъэзэ-жыырэм комисиим хэтхэр зэлоклэх, Iэпылэгъу зэраты-щтхэм, амалэу яIэхэм атегу-щылэх.

БэмышIэу ПшыдатэкЪо Ризо Псэитыку еджапIэм щыIагъ. Районым ипащэ иапэрэ гуадзэу Яхьулэ Юрэ, Афыпсыпэ къоджэ псэупIэм илэшхьэтетэу ДзэлI Аслъан, гъэсэнэгъэм игъэIорышIапIэ ипащэу Шхьэлэхъо Нурбий, журналистхэр игъусагъэх ПшыдатэкЪо Ризо.

ЕджапIэм идиректор, ащ игуадзэхэм, кIэлэегъаджэ-хэм, еджакIохэм аIу-кIагъэх,

егъэджен-пIуныгъэ Иофхэм язытет зэрагъэшIагъ.

ЕджапIэм иIофшIэнхэр нахьышIоу зэхэщэгъэнхэмкIэ пIрыохъоу щылэхэм атегуш-Iагъэх. Спортзалым изытет нахьышIу шIыгъэныр тефэ, зэрэпсаоу гъэцэкIэжыгъэн-фае. Библиотекамерэ музеим-рэ зычIэгт унэхэр цIыкIух, унэм ычIэгт ренэу псы чIэ-уцо. Ащ сыд рашIагъэкIи, нахьышIу хьурэп.

Районым ипащи, игъусэ-хэри ТэхъутэмыкЪое гу-рыт еджапIэу N 1-м икIэлэ-егъэджэ коллективи Iу-кIа-гъэх. Районым иэкономикэ изытет, непэрэ Иофыгъоу щы-Iэхэм, къэкIощт уахьтэм гу-хэлъэу шагъэуцугъэхэм кIэ-лэегъаджэхэр нIуасэ афэ-хьугъэх. ЕджапIэм шыкIа-гъэу иIэхэми, зыфэныкЪо-хэми алъыIэсыгъэх. Спорт-залым ишхьаныгъупчъэхэр жьых, электропроводкэм изытети джащ фэд.

Отраднэ гурыт еджапIэм шыкIагъэу иIэхэр комисиим зэригъэшIагъэх: еджапIэм иятлонэрэ кьат шыIэ кабинет-хэм яшхьаныгъупчъэхэр жьых, Iуахынхэ алъэкIы-рэп, еджэпIэ чIэхьагъум бгъагъэ ищыкIагъ, еджапIэм екIоу гъогу шIыгъэн фае, машэ бэу илэш, лъэшэу шы-кIогъуай, охьтэ кIэкIым къы-кIоцI пIрыохъоу яIэхэр да-гъэзыжыынхэу кIэлэегъа-джэхэр агъэугъагъэх.

Инал, Пэнэхэс идинлэжъхэр къыIожэх

Пэнэхэс ТэхъутэмыкЪое рай-оным хэхъэ, Адыгэ Республикэм итыгъэкъохапIэ гъэзагъэу шыс. Шапсыгъэ къоджэху: унэгъо 450-м къехъу дэс, нэбгырэ ми-нитIу фэдиз щэпсэу. Пэнэхэс ехьылIагъэу мыщ фэдэ къэбар-хэр къызыкIасIорэм лъапсэ иI — илъэс 18 хьугъэу Тырку-ем къыкIыжыи Адыгеим къэкIо-жыгъэ Чэтэо Инал къэстхы-рэм еджэ сшIоигъу.

Джы гъэзетеджэмэ Иофыр зы-тет шыпкъэр къагурыIоным пае къэсэты. ИлъэсипшI пчъа-гъэхэм, нэмыкI адыгэ къуаджэ-хэм афэдэу, Пэнэхэси мэщыт дэтыгъэп, Тхьэр зышIошъ хьу-гъэхэм гъэбылгыгъэкIэ диныр алэжыщтыгъ. Ащ тетзэ, «зэхьо-кIыныгъэкIэ» эджэгъэхэ илъэс-хэр къэсыгъэх, щылэныгъэми зэхьокIыныгъэхэр фэхьугъэх, шхьафитэу диныр алэжы.

Пэнэхэс щыцэу, Адыгэ Рес-публикэм культурэмкIэ имини-стрэу ЧэмышIо Гъазый Иорда-нием зыщыкIуагъэ горэм ащ щыпсэурэ Тыгъужь Кемалэ Iу-кIэгъагъ. ГушыIэгъу зызэфэхь-хэм, Пэнэхэс мэщыт зэрэдэмы-тыр, ар ашIынэу ахьшэ зэрамы-гъотырэр Гъазый Тыгъужьым рIотагъ.

Ащ тетэу мэщытым ишIын аубли, шэкIогъум и 15-м 2008-рэ илъэсым Тыгъужь Кемалэ къы-тIупшыгъэ ахьщэмкIэ ар ашIи къызыIуахыгъагъ. А мафэм зэха-хьэм хэлэжыагъ Адыгэ Респу-бликэм и Президентэу ТхьакIу-щынэ Аслъан. Псэуалтэм ишIын

пэщэныгъэ дызэрихьагъ ыпшъэ-кIэ зыцIэ къыщелогъэ Чэтэо Инал, ащ прорабэу игъусагъ Батэ Азэмат.

Къуаджэм ифэндэу, Имамэу Джарымэ Шырахьмэт къеIуатэ: нэбгыритIум дэгъоу Иоф ашIагъ, охьтэ кIэкIым къыкIоцI мэщы-тым ишIын аухыгъ. Дахэ тимэ-щыт, динлэжъхэр кIэгъушIух. Унэ кIоцIыр зэпэлыдыжы. Джэхэ-шъо тедзэ алырэгъу дэхэ цIы-кIухэу 48-рэ динлэжъхэм яахь-щэкIэ къащфыгъ. Нэмазым гу-рытымкIэ нэбгырэ 40 — 45-рэ къэкIо. Бзылфыгъэ динлэжъхэм янэмазшIыпIэ шхьафы, ятIо-нэрэ къатым гъэзагъэ, зэхэмыс-хэу хьульфыгъэхэмрэ бзылфы-гъэхэмрэ нэмаз ашIы.

Мэщытым ишIын чанэу пэнэ-хэхэр хэлэжыагъэх: унэм ыIа-чIи, чIыпIэм икьэлэтыни (мы чIыпIэр орыжыгъ) акIуачIэкIэ зэшIуахыгъ. Иофымэ анахь Иофы-жыыр мэщытыр зэрэныкышIыр ары. Илъэсипшым ежагъэ зыла-жыэрэр шыкIэгъабэ иIэу.

— Мэщытыр къызызIуахым, амыухыгъэу къэнагъэхэр къы-кIэлгыкIощт илъэсым ыухы-жыынхэу Инал гушыIэ къыты-гъагъ, — еIо Шырахьмэт, — ау 2010-рэ илъэсыри икIыгъ, Чэтэор къэлэжъоужырэп. Сомэ мил-лиони 3-рэ мин 250-у мэщытым ишIын хэкIодагъэу къыIорэр тэ-рээп, ащ пае зы тхылэ горэми ськIэтхэжыгъэп ыкIи ськIэ-тхэжыщтэп. Мэщытым газыр ишагъэп, чыIэ унэ кIоцIыр, ау нэмаз тэшIы, зэпидгъэурэп.

Инал гушыIэу къытыгъагъэмэ ащыщых газкIэ унэр къэфабэу шIыгъэныр, мэщытым къыгъэ-гъунэрэ чIыпIэхэр — унэлухьа-пIэр, шагур, машинэгъэуцупIэр — асфальткIэ пкIэгъэнхэр, ау ащыц гори гъэцэкIагъэ хьугъэп.

Ащ фэд IзэнджапIэм дэжъ чIыпIэ-чIыпIэу ошхыр къыкIэ-щыхы, унашхьэр зэблэхьугъэн фае, дэпкыр къэупсапсэ. Мы илъэсым, щылэ мазэм, Мые-къуапэ ськIогъагъ муфтиеу Емыж Нурбий дэжъ. Инал си-гъусэу тызIу-кIэмэ, Иофым хэ-кIыпIэу фэхьуштым тызIеусэн гухэлъ сIагъ. Инал телефонкIэ макъэ езгъэлугъ, тежагъ, ау къэ-кIуагъэп.

Мэщытым ыкIоцI, джэха-шъомрэ кIашъомрэ азыфагу, илъэгагъэр метритфрэ ныкьорэ мэхьу. ДагъэкIэ Иоф зышIэрэ ра-диаторищ дгъэуцугъэ, ау кIуа-чIэ фэхьухэрэп — чыIэ унэ кIо-цIыр, псыфабэ щылэп.

Мэщытым ишIын пIулахьащ ахьщэр къэзытIупшыгъэ Ты-гъужь Кемал илIыкIо Пэнэхэс къэкIогъагъ мэщытэу ашIыгъэм еплъынэу. Къэбарыр къэкIуа-гъэм зехьыжыым, Тыгъужьым ыIуагъэри къуаджэм къэсы-жыгъ: «Сэ къэстIупшыгъэ ахь-щэм мраморым хэшIыкIыгъэ мэщыт къышIыщтыгъэр».

Арышъ, Инал, пэнэхэхэмкIэ тыоужэшт, Иофым шхьэхыгъэу тытегушылэ, шхьыпкьэр зэдгъа-шIэ тшIоигъошъ. Лъэшэу тыфай шыкIагъэхэр дэдгъэзыжыынхэу.

ХЪУШТ Шэбан.

Шыфхэм ыльэкыштыр афишлагь

Адыгэ Республикэм ишъэо цIэрыIу
Къэрэщэе-Щэрджэсым инсэолъэшI
ялът!
Цыфхэм апэе шыIагъ, лэжыагъэ,
ТэркIэ тшъы шыпкъэм ар фэдагъ.

Иуаныкьо Аскэр зкIэ байныгъэу илгээр зэу арыхэп — диплом плъыжьыр, зэбгъэшпэн фэдэ шымыIэ, тхылъ мин залуэ хьурэ библиотекэу иунэ зызIуиуэ гъэглэгэр ыкIи аксылкIэ ушгъэгэ шхьхэу Тхьэр кыызретагээр. Цыф Iушэу, сьд фэдэ упчи бэрэ емгыушысэжъуэ джэуап кыызрэрэритыжьыштыгъэм фэшI зэкIэри «ходячэ энциклопедиекIэ» еджэштыгъэх.

Ар цыфхэм шү горэ афишлэным пae псэууцтыггэ, лоф ышлэщтыггэ. Тэ, трестым илофышлэхэмклэ ар тшы шыпкэым фэдаг. Аскэр цыфхэм унэхэр, псэуальэхэр афишлыштыггэх. Еж ышхэгэ пae ышлыггэ шылэп, особняк клэракли, гараж дэггуи илаггэп. СССР-р зызэбгырэзыжым, объединением ипашэхэмрэ подведомственнэ подразделениехэм ялофышлэхэмрэ — ахэр зклэ партием хэтыггэх — кьоджэ псэолэшлэхэм мытькоу ялаггэр пьут дэдэу приватизацие ашлыг, Иуаныкьор мылькум енэцлыггэп, сыда плөмэ сыдыгьокли шыпкэаггэ хэлэу шылаггэ, илэжьапклэ блэлэбыклыггэп. Фэяггэп.

[illegible]

Нахьыпгкӕлӕ типсӕольӕшӕи индустрие ац фӕдӕ космическӕ псынклагӕ хӕлӕу Иоф ышӕлагӕп. Коммунистическӕ тоталитаризмӕ иилӕсхӕм бригадӕм, участкӕм, отделым Иошхӕтӕтӕу партием хӕмтг ыцф тырагӕуцонӕыр згъорӕ дӕд нӕлӕп кӕазрадӕхуштыгӕр, ар кӕыдӕплӕйтӕмӕ, Иоуаныкӕо Аскӕр илӕнатӕлӕкӕ зӕрӕдӕкӕогӕр Гиннесс итхылӕ ирекӕрдхӕм яб-гӕлашӕ хуыцт. Згӕорӕми ар коммунистхӕм яленинскӕ партие хӕтыгӕп, джаш фӕдӕуи Аскӕр кӕулыкӕу лӕзӕоянӕм тетӕу ышӕхӕагӕкӕ дӕзышӕн илагӕп. Иоуаныкӕор, ежӕ шӕӕныгӕшхоу илӕхӕм, мыпшӕгъыкӕу Иоф зӕришлӕрӕм яшӕуагӕкӕ рӕнӕу ыпӕкӕлӕ лӕыкӕуатӕштыгӕ, зыгорӕм илӕпылӕгӕу ежӕштыгӕп.

Зышлэцтыгыъэ пстэуми Аскэр агу кы-
зэринжыкыгър зочый зилэ, адрэхэм лъэ-
ныкыко горэхэмкIэ кхасхьырэ, псэ кбэзбэ,
гу кбэзбэ зилэ ныбджэгущоу ары.
Лъэпкэ пстэури зэфэзыгъэдэрэ, шхъэ-
кIафэ пстэуми афэзышхьэрэ цыфыгы.
Ымакъэ Iэтыгъэу анахэ цыкIуми дэгү-
шхьыныр икIэсагъеп Аскэр.

Лэшэгъу планэм ехбурэ капитал-
нэ псэолъэшынэм ыкIи гъогу шыным
сашыдэлъжагэшъ, Аскэр фэдэ пашэ
сылуклагэп, ыIемычIэ илхэм хэукъо-
нынгъэу хашыIагъэхэр ежь илажьэу
ыгъуудуштыгъэ.

Иуаныкбо Аскэр лыггэ зыхэлэ Иэш-
хэтэгтэ зыкыгилтэггүаг, ар зышчы-
нэ эр шыаггэл — партийнэ-советскэ
лофшлэхуэ сыдиггоки пхэшэ-ншаеу
зыггэлспхэрэми, правоохранительнэ
органхэм, сыда плөмэ иггом, зэри-
шыклаггэм тетэу икүүлүкүкүл пшэ-
тэу.

рыльзэ илэхэр ыгъэцакълэщтыгъэх. Хэтрэ коммунист нахьи нахьышлюу ащ лол ышлэщтыгъэ.

КъЦР-м итхьаматэ игуадзэу Акъбашь Борис загъэуцум, ащ ыуж бэ темышлэу ар экономическэ шлэныгъэхэмкIэ доктор, профессор ыкIи общественнэ-политическэ Ioфышлэхшо хьугъэ, 1966-рз илгъэсым игъатхэ псэолъэшI-монтажнэ организацехэм ялэшгъэтэтхэр зыхэлжхэрэ зэ-лукIэ зехищэгъагъ. А зэлукIэм сельстрой-трестым инженер шхьалэу ИуаныкIом Аскэр пхъашэу фигыпытагъ КПСС-м ихэкIу комитет зэрэрихухьагъэм тетэу объектэу мэхъанэшхо зилэр — еджапIэр ара, хьауми былымхьулпIэ комплекс-шхор ара — игъом атынэу. ИуаныкIом зэкIэми зэхэхэу кылуагъ, партием ихэкIу комитет палъэу ыгъэнфагъэр тэр-зэп, сменитIoу IoфшIэныр зэхашэми, палъэм хьэулIэу объектыр атын алъэ-кIыштэн.

Актыбашыым ыгу рихыгыгэп аш фэдэ джуулар. Иуаныктым пхашэу фитэгэ-пытагэ, Хэку комитетым зэригэнэфагуэу объектыр ипалгэм ехуулзу замтыкыгэ Иуаныктым, партийнэ зыскание пхашэ кыкыээрээрэр, ары паклошгэ, КПСС-м хагэклын зэралэкыштыр.

Иуаныкъом иджэуап хъазырыгъ:
— Хъау, сыхэжъугъэкӀынэп...
— УхэдгъэкӀыщтышъ, укӀэмыуп-
чӀэжъ...

— Хяа, сыхэжыугэкынэнп. Шё джыркэ шёуипартиё сышгуштагэп...
Ащ фэдэ джэуап Акьбашгыр ежэгъа-хэп. Хэку трест шэзджашэм инженер шьхьагу партием хэмэт специалистыр лэжьэныр кыызрэмыкгурэр Акьбашгым ышхьхэ кыхьагэп. Гэнэглэхом зышхьхэ ыгъэутэбжыгъэ лым кьехулагэр шоемыкугъ, ау сэмэркъэум кыхишы-жыыгъ:

«Арэу оЮмэ... Гьэтэрэзыжыгбуае хьунэп ар... Аскэр Рэщыдэ ыкьор, непэ КПСС-м ухэтэгъахьэ, неущ ухэтэгъэ-кыжы.

1958 — 1998-рэ ильгэсхэм трестым илофышлэ пчяггэм правительственнэ наградэ льяплэхэр афагэзшюшаггэх. Лениным иорден зэратыггэхэм ашшыщы прорабзу Анастасия Ченцовар, столяр-станочникхэм ябригадирзу Николай Шевченкэр, Октябрьскэ Революцием иорден водителзу Николай Верченкэм фагэзшюшагг. РСФСР-м и «Заслуженнэ псэолгэшл» зыфилорэ цытхьуцэр экскаваторщикзу Шэуджэн Сыхьатбыл кыф-фаусыгг. Ащ фэдиэ правительственнэ наградэ хэкум, краим, Темуыр-Кавказ регионум япсэолгэшл-монтажнэ трест горэми кыффагэзшюшаггэл. А гэгхьаггэхэм Иуаныкьо Аскэр илахьышхо ахэлт, ау, гукьау нахь мышлэми, ифэшшошэ уасэ фагышггэл. КПСС-м хэмыгыггэм цыхьы фащлыштыггэл...

Гьунэ имыгэу зисэнэхьат фэшпыпкэу цыфым псэолгэ зэмылгэужыгъоху бэдэд хэкуми, аш икьэлэ гъхьагэу Черкесски царигъэшлыгъэр, тикьалэхэм, къуаджэхэм ащыпсэухэрэр ащ фэшл Иуаныкьо Аскэр джы кьызнэсыгъэм фэразэх, шлукгэ агу къэкьыжы.

Щәрджэскәлэ изакъоу Аскәр хәла-
жъэзэ бзу зэтэт зычӕсыр унэхэр, гурыт
еджапӕу N 4-р, музыкальнӕ училищыр
(джы культурэмрӕ искусствэмрӕ яколлѣ-
жыу Даур Аслъан ышӕ зыхырӕр), кино-
театрэху «Россия», «Комсомолец» зы-
филохэрр. Трестху «Ставропольсельсан-
техмонтажыр» «Карачайчеркессельстѝ-
роимр» яуправляющӕгу, Урысые Фе-
дерацием и Заслуженнӕ псӕольшӕу,
непи Щәрджэскәлэ щыпсӕурӕ Атаев
Хьамид 2001-рӕ ильӕсым кыӕлогъагӕр
ныбджӕгъухӕм агу кӕкӕйжы: «Псӕ-
ольшӕу сызылӕжыгъӕ ильӕ 42-м сӕ
сылукагӕп Иуанкыгӕ Аскӕр фӕдӕ инже-
нер-псӕольшӕ I уш».

Хэкум илэшхыэтетхэм унашью ашлыгъагъ Советхэм я Унэ (джы Правительствэм и Унэклэ ащ еджэх) ящэнэрэ этап тырагъэуцожьынэу, ащ ыкыблклэ псэуалъэм еклоу крылохэр гуашыхьанэу, а пшэрылхьэр трестэу «Карачайчеркес-сельстроим» фагъэшьюшагъ, инженер шхьалэу ащ илагъэр Иуаныкьо Аскэр ары. А лъэхъаным хэкум итыгъэ строй-монтаж треститфым кыхахкыгъеп Аскэр рагъэшпэн. А пшэрылхьышхом, КПСС-м ихэку комитетрэ хэкуисполкомымрэ ялофьшлэхэм мафэ къэси гъунэ зылъа-фыштыгъэ псэолъэшхор Аскэр шытхуу хэлъэу игъом аригъэухыгъ, хэкум ипа-щэхэм шытхуу фалыагъ. Ар апэрэ шыт-хуоу инженер-псэолъэшым кырапэсы-гъэр арыгъэ.

Мыш дэжым шыхэзгээуэфыкы сшоиогу: Иуаныкшор промышленнэ-гражданскэ э мэкумэщ объектхэм ягьэп-сынклэ инженерьгьэп. А гидроеклектростанция цыкыухэмрэ гурытхэмрэ ягьэп-сынклэ инженер-гидротехникыг... Ау ащ иакылы кымыхырырэ ылэ зэмыкыүрэ шылагьэп.

Иуаныкьо Аскэр шлушлгъэ бэдэз
илагъэми, ахэм япсыгъэ правительственнэ
награда горэ кызырэрэмытыгъэри,
цыгтхуцлэ горэ кызырэрэфамыусыгъэри
кыдамылытэн алъэкытгъеп калзу Чер
кессэ иадминистрацие илшхъэте-
тыклэхэм илъэсипшыклэ узэклэлэбэ-
жымэ, мы тхыгъэр кызылклэкыгъэр
Иуаныкьом иныбджэгъухэм яинициативнэ
куп ыцлэклэ зафигъызэх лъэлү илзу —
цыфхэм ащымыгъупшэжъу бэрэ агу
илыным фэшл урамэу Первомайскэм тет
унэу N 42-м шлэж пхэмбгъу тырагъэ-
уцонэу. Социальнэ-экономическэ хэхъо-
ныгъэ калэм ышлынымклэ Иуаныкьом
шлушлгъэшхоу илхэр кыдылтытэзэ,
администрацием унашго ышлыгъ цыф-
хэм бэрэ ащымыгъупшэжъу агу илгы-
нымклэ мы лотхъабзэр зрахахъэу. Ме-
мориальнэ пхэмбгъум КыЩР-м икълэ
шхъалэ шыпсэухэрэмрэ ихьаклэхэмрэ
макъэ арегъэлү: мы унэм зэчый зыхэлъ
инженерэу, экономист цлорылоу, квалэмрэ
республикэмрэ япсэольшлын изэхэшкло
инэу Иуаныкьо Аскэр Рэщыдэ ыкьор
шыпсэугъ...»)

Мы мемориал пхъэмбгъур Щэрджэс-кьалэ шагъэуцугъ, Къэрэщэ-Щэрджэс-ымкIэ апэрэу псэолъэш сэнэхъат зилэ цIыфым фагъэшыоагъ, адыгэ кIалэу Иуаныкьо Аскэр эпсыгъэ шыпыкI ащ фэдэ шхъэкIэфэныгъэр. БлэкIыгъэ лIэшIэгъум ия 60-рэ илъэхэм яублэгъу унэм ишIын ежъ ИуаныкIор хэлэжыагъ. Мемориалнэ пхъэмбгъур унэм идзпкъ пылъагъ, ятIонэрэ этажым ежъ илъэсы-бэрэ шыпсэгъу. Ащ фэдэ шIысэ тыди непэ кышIыбгъотынэнп...

ТофшIэным моц фэдиз гъэхъагъэ
щызышIыгъэ, IэнэтIэшхохэм аIутыгъэ
Иуаныкъо Аскэр партием сыда зыкIы-
хэмыхъагъэр? А үпчIэр сэр шыпкIэм

бэрэ зэстыжбэу кыхэхкыгь. Аскэр на-
хы ильэсшыккэ сэ сынахыклагь. Къуа-
джэм шеджэ зэххум радио, телевидение
зыфэпцогхэр шылагэхэп. Киноперед-
вижкэр мазэм зэ чылэм кыызэрэккошты-
гээр. Художественнэ литературэм лъэшэу
зыпищэгьагь. Къоджэ библиотекэм
чэлыгьэс тхыльхэм ащыщэу земыджа-
гээр мэккэ дэдагь.

Япшлэнэрэ классым шеджэ зэхуым Аскэр ильэс 19-м итыгь. Фашист техаклохэм тихху заубытым ильэситүклэ школым еджэныр шызылгыгэун дауа хьугьагьэ. Партием и Устав дэгьэ дэдэу зызэрегьашлэм коммунистхэм япартиэ хэхьанэу мурад ышлыгь. Кьоджэ парторгым иджеуапхэм замыгьэразэм Иуаныкьор партием ирайком кьуагь. Партичновникхэм ашыш горэм кьыриуагь партием и Устав ешлэми, ыныбжыклэ партием хэхьаныр кьеклүми, комсомольым икьоу зыкышцигьэлъэгьуагьтэп, арышэ, Аскэр пэсалу партием аштэным егупшысэныр. Иуаныкьо ныбжыклэр еж иеплгыклэхэм афытекльгьтэп. Арыти, пчээр кьырагьэлъэгьугь. Джашыгьум партийнэ оргхэм закышызылэтырэ бюрократизмэм апырэу евтэжлыгьагь...

Пенсием ээкл нэжу Иуаныкѳор илэсипл фэдизрэ Цэрджэскэлэ шыпсэуг, Иоф шишлагь. Етланэ иунагѳо игъсэу игупэс Адыгеим, Мыекъуапэ клѳжыгьэ, ау мыры зыщеджагъэр, гурыт еджапѳэр дышгьэ медальклэ кызышиухыгъэр. Ау нахыпэклэ зышмыпсэугтэ, ныбджэгъухэр зыщыримыгьэ кьалэр зычыгѳо дэдэу кышыхыгъэ.

Льэшэу ишыкЛэгагэхэ иньбджэгү-
шлүхэу, кыпэлблгэ дэдэхэу студентгыо
ильэхсэр зыдигэклогэхэ урысэу Дмит-
рий Давиденкэмрэ греку Владимир Куз-
нецовымфэ, мы нэбгыритүм институтым
ильэситфэ ашыдеджагэ, джащ фэдизри
общегитиеми адисыгэ. Зэныбджэгүу
шыпкыэ хуыгагэхэ, псээлэшл трестым
ильэс 50 фэдизрэ шызэдлэжыагэхэ.
Яунагыохэри шлү зэрэлэгүуштыгэхэ.

Аскэр ишгъхыгъусу Арамбий ыпху Гошпакъэр яклалэу Ибрахымэр Мыекыуап зп кызэрэщысауагъэр Аскэр илэссым еху Мыекыуап зыщегъаклом ыгу елжыгъэу, ащ нахыбэ фмышы-лэжы хуи, Щэрджэскыалэ ыгъээзжы-нэу тыриубытэгъагъ, иныбджэгъу лъа-плэху а кыалэм кыыгъэнагъэхэм ахымг-мэ шылэныгъэр пкнчэч шыпкыэу, лъэ-шэу зыщыгъу зэрэхуэр. Яклалэу Ибрахымэ бэшагъэу Шъачэ щэпсэу, джы-дэдэм 2014-рэ илэссым клымэфэ Олим-пиадуу шылэштгым иобъектхэр зыгъэпсы-рэ псэолэшл-монтажнэ фирмэм илэш-хьэтэт игвалдзэу lofo ешлэ.

Ильёсыбэ зышчигэклогэ, ныбджэгубэ кызшежэрэ кьалэм ыгээзжыным Аскэр ыгбо ифагэп, ошлэ-дэмышлэу сымаджэ кьэхугэ. Ащ ыпклэ врачхэм зафигэзыштыгэп, узынчээшуагэ. Ицлыкүгөм кышыублагэу тутын ешъоным дихыхыштыгэ. Мафэм тутын пачкитүри фимыкёу кыхэклыштыгэ. Никотин шэнауитым псынклэ дэдэу зэигэхьэгэ шлүм охьтэ клэкым тиныб-джэгубэ тлэкыхыгэ.

Иуанькыю Аскэр зыгхэмыпжыкыр ильэс 15 хуэгъэ, ау ар ренэу тыгу иль, тшыгъушпэрэп а цыф хьалэмэтым зэ нахь лумыклагъэми, зэ нахь дмыгушылагъэми, агу икырэп, ащ шу дэдэ ыльгъуштыгъэ Къэрэщэе-Щэрджэсыр, ащ лэрышл нэпээнл шьэ пчъагъэ шингъууцугъ.

Ащ фэдэ цыфхэр лъэлкым шыгуи-
шэхэрэп. Тэ, ащ иньбджэгүхэр, 2011-рэ
ильэсым, жьоныгуакэм и 7-м Иуаныкы
Аскэр псаугэмэ ильэс 80 зыхуштыгэ
мафэм мемориальнэ пхъэмбгүр
зэуллыгэ унэм тыцызэлуащт, кыгъэ-
гэ Ирамышхохэр тетлхьащтых. Ныб-
джэгүшхор тыгу кыдгэкължышшт.

МЫЧЪЫЕ Сэлихъ.

Щэрджэскъал.

БЭДЖЫХЪЫМ ИФЭРЭР

бэдджым къытIупищыжьырэн

Тхылъ тIокIым къехъу зытхыгъэ зэлъашIэрэ адыгэ тхаклоу Пэнэшъу Сэфэр исэнэхъаткIэ агрономэу зэрэщытыр зэкIэми зэрамышIэрэм сыщыгъуаз, ау ар зэрэтхаклор нахьыбэм япIожьын ищыкIагъэп.

1957-рэ илъэсым къалэу Краснодар дэт мэкъумэщ апшъэрэ еджапIэр (институтыр) къыухыгъ. ИсэнэхъаткIэ агрономэу илъэситIо хьалэлэу колхозым щылъжыагъэу... «...Псын-кIагъоп уагрономынри. Пчэдыжьырэ жъэу укъэтэджын, мэфэ реным тыгъэм пшъхъэуцI къыригъэжъукIэу губгъом уитын фае. Ар Iофыжъа, чылапхъэр мыхъазырми, ар тэрэзэу хамылъхъагъэми... о уилажъ. Хъуцтэп ар сэнэхъат. Ащ нахь псынIкIэба утхэныр! Колхозым Iофэу щашIэхэрэр хэку гъэзетым стхыхъу къэсыублагъ. СитхакIи агу рихыгъ. «Редакцием Iоф щыпшIэнэу къылухъ» къызысаIом, зи хэсIухъагъэп. Ау сызIохъахэм, сыкIэгъо-жыгъ...» — Джауштэу сэмэр-къэушхор кIэлъэу итхыгъэу «Сэ къысэхъулагъэу гуыцIэ заул» щетхы Сэфэр, (еплъ: тхылъэу «Зэмыжэгъэхэ хьакIэхэр», 1972-рэ илъэс) зыфиIорэм.

1959-рэ илъэсым Сэфэр колхозым агрономэу щылажъэзэ мыхъо-мышIэу, шыкIагъэу, къончагъэу ыналэ зытыридзэхэрэр шъхъихыгъэу къызыщырилотыкIырэ статгъэхэр гъэзетым зэритхыхэрэм, иIофшIэн хэшIыкI икыу зэрэфырилэм гу къылыбати, хэку гъэзетым Iоф щыпшIэнэу рагъэблэгъагъ. Апэ мэкъумэщ отделым ипащэу, етIанэ редактор шъхъаIэм иапэрэ гуадзэу илъэс 39-рэ ишыпкIэу Iоф щыпшIагъ. Гъэзетым Iоф щыпшIэзэ, иапэрэ очеркхэри, рассказхэри, тхылъхэри къыхиутыхъу ригъэжыагъ.

Сэфэр сэмэркъэу рассказхэр зыдэт тхылыщ: «УпыкIын ащ, сиблагъэ» — 1968-рэ, «Зэмыжэгъэхэ хьакIэхэр» — 1972-рэ, «Къэцпэнэ Iэрам» — 1979-рэ. Повестъхэу тфы: «УшэтыпI» — 1975-рэ, «Шульгъур нахь лъэш» — 1984-рэ, «Псы къаргъом ычIэгъ» — 1986-рэ, «Шульгъумрэ шIомыкIымрэ», — 1990-рэ, «Хым ишъхьал мэхъаджэ е неущ класэ хъуцт» — 1998-рэ. Повестьхэмрэ рассказхэмрэ зыдэт сборникэу тIу: «Iъунджэр чагъэ» — 2000-рэ, «Хылагъ» — 2003-рэ. Романхъу тфы: «Шъоу дыдж» — 1989-рэ, «УIэгъэжъ» — 1994-рэ, «Бэджэхъ» — 2005-рэ, «Хьадырыхэ гъогу» — 2008-рэ, «Мэлышъо зытелъэшъогуэ тыгъужъ» — 2011-рэ илъэсхэм къыдыгъэкIыгъэх.

УрысыбзэкIэ Москва къыщыдэкIыгъэх повестьхъу «Братъя Шеваекы» — 1981-рэ; «Сыновний долг» — 1991-рэ. Рассказхэр зыдэт сборникэу «Букет колочек» — 1981-рэ. 2005-рэ илъэсым Мыекъуапэ къыщыдэкIыгъ документальнэ повестэу «Быт такой аул Ка-

занукай», ичылэ гупсэу адрэ адыгэ чылэмэ ащыщэу хычIэгъ хъугъэм фэгъэхьыгъэу.

Повестэу «Братъя Шеваекы» зыфиIорэм техыгъэ къэшIыныр Адыгэ драмтеатрэм урысыбзэкIэ кIэлэцIыкIумэ апае цагъэуцугъ. Сэфэр ытхыгъэмэ ащыщхэр журналхъу «Кубань», «Дон», «Крокодил», гъэзетэу «Литературная Россия» зыфиIохэрэм къыхауыгъэх.

1986-рэ илъэсым иповестэу «Псы къаргъом ычIэгъ» зыфиIоу ытхыгъэм пае, Теуцожь Цыгъо ыцIэкIэ щыт литературнэ премиер къыфагъэшъошагъ.

ТхакIом ытхыгъэхэм янахьыбэр щыIэныгъэм къыхъыгъэ хъугъэ-шIагъэх, шыпкъэр альапс; иперсонажхэр колхозхэм яIэшъхъэтетых, партием ирайком, обком IофышIэх, хэгъэгум зэхьокIыныгъэ инхэр щырезгъэкIокIыгъэ пэшэ цIэрыIохэми ацIэхэр къыреIох, чIиукъуашэхэрэп.

«Псы къаргъом ычIэгъ» зыфиIорэ повестыр къызтегушыIэрэр адыгэхэр фаехэми фэмыехэми къаыгуычIыжъхъу, илъэс пшIы пчъагъэхэм зыщыпсэуыгъэхэ чIыпIэхэу, чэм-мэл Iэхьогъухэр зыщагъэхъуштыгъэхэ, лэжыгъэ бэгъуагъэхэр къызыщыагъэкIыхъу зыщыIуахыжыщтыгъэхэ, пкIышъхъэмышъхъэ IэшIухэр хъоуе къызыщыагъэиштыгъэ, лэуцэцIыбэ зыхъсыгъэ мээ гъэкIыгъэхэр, Iахьыл-блэгъэ гупсэхэр зыщагъэтилыгъэ чIыгур къарагъэбгынэнэу зыщырахъухъэгъэ лъэхъэнэ тхъамыкIагъу.

Чылэмэ адэсыгъэ цIыфхэр къызэплъэкIыхэмэ, яIахьыл гупсэхэу, цымыIэжъхъу, хычIэгъ хъуцтхэр агъэежыхъэзэ, афэмыхъукIэ ячIыгужъхэр къарагъэбгынагъ.

Чылэмэ изакъоу къыдэнагъ адыгэ лыжъэу Лымафэкъо Лыхъудыдж. Ыпхъухэми, ыкIохэми, игъунэгъухэми, ичылэгъухэми, хэти фэгъэдэлугъэп, ишъхъэгъусэу ыгъэтилыжыжыгъэр изакъоу къыгъэнэнэу фаеп, ихапIэ рэхъатэу щыпсэу шIоигъу. Ары ныIэп зыфаер.

Ау ащ фаехэп чыжъэу мыплэхэрэ Iэшъхъэтетхэр, чылэхэр зыдэщысыгъэ чIыпIэхэм «федэшхо» къафэзыхъыщт хышхор къарагъэлъэдэн агу хэлъ. Хыпсэу къатIупшыгъэм Лыхъудыдж иноу икIэ чIигъэбылтыхъагъ. Ар зыдэщылыр ыгъэунэгъыным пае гъучI пкъэушхо чIиIугъ. Ащ мафэрэ къуашъокIэ макIошъ, ныом «дэгущыIэзэ» уахътэр егъакло. ЗэкIэ ыгу къэкIыжы, мэгупшысэ... Псым къыхъэхъо, бэрэ пэмьтэу гъучI пкъэури чIигъэбылтыхъагъ.

Гу лымьытэзэ, ошъопщэшхохэр жьыбгъэм къыфыгъэх, ошх цэшхохэр къыхидзэу къыублагъ. Псыорхэм къуашъор зэрэдзэу, пкъэури ыгъэтигуыгу хъугъэ. Псыорышхом къуашъор дидзыагъ, лыжыр пкъэ-

ум шъхъэкIэ фитыгъуаджэу зеутэкIым, къыгъэпэрэзагъ. ЗыкымышIэжыкIэ, псым хафи занкIэу псычIэгъым ехыгъ... цIыф жъугъэ къызэрыкIохэм кIынэу алъэгъугъэр повестым зафэу къыщылотыкIыгъ. Ма-шIор псынIкIэу агъэкIуасэ, тыгъэнэстырым жъаум зыщыща-ухъумэ, сымаджэм уыкIэ еIа-зэх, агъэхъужы. Ар дэгъу. Адэ сыд фэдэ екIоллакIэ къыфэб-гъотын плъэкIышта жъалымыгъэ зекIуакIэм, цIыфыгъэнчъэ псэукIэм?

Гуыт еджапIэр ерагъэу «щыкIэ» къэзыухыгъэхэр апшъэрэ еджапIэхэм, ыпкIэ атызэ ачIэхъэх, ау «плIырэ тфырэкIэ» къэзыухыгъэр ахъщэ ытыгъэ-пышъ къыпагъэзы, чIэхъашъу-рэп, IофшIаплI ыгъотырэп, гъо-гум къытенэ.

ЗэрэхъурэмкIэ, гъэсэнэгъэри, IофшIаплI дэгъури нахьыбэмкIэ ашъх, ащэфых. Ахэр зыщэфын зымылгъэкIырэ ныбжыкIэу гъогу кытенагъэм сыда ышIэщтыр, тыдэ зигъэзэщта, сыдэуштыр щыIэщта?

Джащ фэдэ гупшысэ-зэфэ-хысыжъ мыпсынIкIэхэм, уакы-фэкIо Пэнэшъу Сэфэр иящэнэрэ романэу «Бэджэхъ» зыфиIоу 2005-рэ илъэсым къыдэкIыгъэм узеджэкIэ.

Тхылыр зытхыгъэр 1999 — 2000-рэ илъэсхэр ары, ау къызтегушыIэрэ хъугъэ-шIагъэхэр къысхъагъэхэр а илъэсхэм апаIу, непэрэ мафэхэм къанэ-сыжъхъу.

Охътэ кIэкIым къыкIоцI хэгъгушхом щыхъушIэгъэ зэхьокIыныгъэхэу демократиекIэ зэджагъэхэм, къыздахыгъэ тхъамыкIагъохэр цIыфмэ ащымыгъушпшъжыгъэу ышIыгъэ, хэгъэгум иныбжыкIагъэ игъо-нэмысэу хэкIодагъэх, кIэлэ-цIыкIубэ ибэу къэнагъэх. ЦIыфмэ хъазабышхо къафыхыгъэ, ахэм зэфыщытыкIэ-зэхъытIэ, зэдэпсэукIэ нэшанэ-хъу азыфагу илгыгъэхэр, «цIы-фыгъэкIэ» тызаджэщтыгъэр зэхичунтхъагъэх, чIым хиулэгухъагъэх.

«...ЦIыфыгъэ шэн дахэхэу тилгъэхъан зыми къырымидзэ-жыхэрэр къысхэплъхъащтхэу пIозэ сыбгъэунэхъугъ. Непэрэ шылакIэм сыкIэкIунэу, сыхэ-зэгъэнэу сыппIугъэп, непэрэ шапжъэхэм сафэбгъэсагъэп. ЦIыфыгъэм къыубытыр шэн дахэхэу о зыфапIохэрэр джы зыми къыриджэжырэп, шап-хъэу щыIэр ахъщ, мылкъу, пшъхъэ нэмыкI пшIомылофы-ныр, уфэмыгуэкIыныр ары. Ахэм сафэбгъэсагъэпышъ ары сиджыбэ зыкIэнэкIыр, силэ-гъухъу ахъщэм рыджэгухэрэм сяхъуапсэу, сIэ щэгъэу тугы-ныбжъэхэм сыкIэлъэлэу, «Iу-шъуау» цIэу къысфаусыгъэу, къысэхъащыкIохэми хъоу, зэуи сыкыырамыдзэу къуа-джэм сыкызкIыдэнагъэр». — Мыщ фэдэ гуыцIэ гуаохэр зянэ зыгъэмысэжыкIэ, фэмы-хъукIэ фэзыдзыгъэр персонаж шъхъалэу романым хэт На-хьыкI ары. ЩысэтехыпIэу

иIэгъэ янэу Гошнагъо фэдэу, ар кIэлэгъэджэ дэгъу хъумэ шIоигъоу: «Нан, сэри ош фэдэу кIэлэгъэджэ зысшIыщт!» — цIыкIуэ зэрилогъагъэр шы-мыгъушпшъагъэу гуыт еджапIэр дэгъоу «плIыр» къэмэкIэкIэу «тфыр» нахьыбэу къыухыгъ; ицыхъэ зытелъыжъэу Адыгэ кIэралыгъо университетым чIэхъанэу кIуагъэ, ау игухэлъ къыдэхъугъэп, конкурсым пхырамыгъэкIэу къыпагъэ-зыгъ. Игъунэгъу — «иныб-джэгъу» нэпцIэу Азмэтэу, ерагъэкIэ еджапIэр къэзы-ухыгъэр, ятэ мылкъу иIэти, къуалъхъэ ытыгъэти пхыры-кыгъ. Ар НахьыкIэ ышIошъ ыгъэхъун ылъэкIырэн, сыд фэдэ еджэпIэшхуи учIэхъаным ищы-кIагъэу ылыгъэрэр шIэныгъэр ары. Ары янэу къыриIорэри. Дэгъоу зигъэхъазыри ятIонэрэ илъэсым экзаменхэр зетыхэм, университетым чIэфагъэп. Къехъулагъэр лъэшэу шIошъ-хъэкIуагъ, ыгу къыгъэкIо-дыгъ...

ПшъэшъэжыиIплI зыща-плугъэ Пчэнбэхъо Хьазрэтэрэ Гошнагъорэ яунагъо бэрэ зэ-жэгъэхэ ятфэнэрэ сабыеу НахьыкIэ кыхъухъагъ. Гош-нагъо исэнэхъаткIэ кIэлэгъа-джэу зэрэщытым пае, «шъэо закъоу къафэхъугъэр афэгъэ-сагъэп, шъхъэубатэ хъугъэ» къарамыIоным пае, ишъып-къэу ащ ипIун-лэжыын ыуж итыгъ.

КIалэр гуыкIэгъу хэлъэу, за-фэу, шыпкъэр икIасэу, къэрар иIэу дэгъоу еджэу къэтэджыгъ, ау гуыцIан, хьалэлъыщ, хэти цы-хъэ фешIы, зэкIэри еж фэдэх шIошIы, нэкъокъуалэр зэрэбэр ышIэрэп.

Ащ фэдэ еж Iульхъэр тIу зыфишIырэ ныбджэгъу шып-къэкIэ ылыгъэщтыгъэ, зыде-джэщтыгъэ игъунэгъу кIалэу Азмэт.

НахьыкIэ я 10-рэ классым щеджэзэ, хъулыфыгъэ шапхъэм зэриуцорэр къэнэфагъ, мары Сэфэр ащ итеплъэ къызэриты-рэр: «...КIэлэ къоппIэ дахэ хъугъэ. Ышъхъац пхъашэ, Iужъу, шынынэу мээ зытIушъ зыныбжыр угу къыгъэкIэу дахэу мэтIыргъо. Пкъыишыгъэ дахи иI, ыплIэIу шъуамбгъоу, ыпчанэ псыгъоу кIэлэ лъэп-лъаг. Ибэрэчэтыгъэ къаIуатэу ынэхэм... гушIопсыр акIиз... хьалэлэу къыоплтых, гуыцIан. ИшэнкIи уехъопсэнэу щыт, шэнышIу, кIэлэ Iас...» Къыде-джэрэ пшъашъэхэри къыфы-дыреплъэкIыхэ хъугъэ, шIу дэдэ къэзылгъэгъути къахэкIыгъ, ар НэхъуатIэкъомэ япшъашъэу Мир: «...Оры сэ сыгу хэп-кIагъэу чэци мафи сщымы-гъушпшъэрэ», — шъхъихыгъэу кIалэм римыIон фэлъэкIыгъэп. Ау Мирэ ишIульгъэу джэуа-пынчъэу къэнэ, НахьыкIэ шIульгъэу джыри къыфэ-ушыгъэгъоп. Ыгу зэлухыгъэу зыпэгъокIын фэдэ пшъашъэ Iукагъэгъоп, ар джыри ыпэкIэ къэтыгъ.

Гуыт еджапIэр къызеухым

сэнэхъатэу къыыхыштымкIэ янэрэ ежырырэ зэдждэджы-жыгъэх. КIэлэгъэджэм уасэу фашIырэр къызэреIыхыгъэр, илэжыапкIи цIыкIу дэдэу, игъом къызэрэрамытырэр ыужкIэ кIэмыгъожьынэу ыкIо зыре-Iохэм, НахьыкIэ теубытагъэ хэлъэу къыриIожыгъ: «Нан, джы ар къысэоIожыкIэ къы-кIыжырэ щыIэп... КIэлэ-егъэджэ сэнэхъатыр сыгукIэ къыхъэхыгъах...» Гошнагъо игопагъ илъэс пчъагъэ хъугъэу ежэ зэрэлыжъэрэ кIэлэгъэджэ сэнэхъатыр ыкIо ыгукIэ къы-зэрэхихыгъэр.

СыдкIэ къеупчIыгъэхэми джэуап тэрэз аритыжышъу-нэу зыщыгуыжыгъэу Нахьы-кIэ университетым кIуагъэ, ау ащ къыкIэлъыкIуагъэм ты-щыгъуаз.

НахьыкIэ университетым зычIэмыфэм IофшIэни ымы-гъотэу, тутын зэрищэфын ахъ-щи иджыбэ имылыгъэу, зэлъэ-хэрэри къэзэщыжыгъэхэу: зышIуагъэ къэзыгъэкIын зы-лъэкIын фэдэ ныбджэгъу тэрэзи имыIэу къэнагъ.

Янэу Гошнагъо иIахьылхэм, иблагъэхэм, инэлосэ цIыфхэм бэрэ ахэупчIыхъагъ ыкIо пае IофшIаплI горэ ахигъуатэмэ шIоигъоу, ау хэти ишIуагъэу къыригъэкIыгъэп.

Пчэнбэхъухэмрэ Едыджы-къохэмрэ зэгъунэгъух, якIалэ-хэри, НахьыкIэрэ Азмэтрэ, зэ-деджагъэх, якIэлэгъуи зэрэ-гъэныбджэгъуштыгъэх. Ау Сэфэр къызэригъэлъагъорэмкIэ, Азмэт нахь нэутх, тхъагъэпцI, уигъэпцIэн, уакIыбыкIэ мы-хъунхэр шIон, пIы ыусын, ежэ илажъэр нэмыкI горэм тыриль-хъанышъ, хъеу заригъэлъэгъун ылъэкIыщт. Ары я 7-рэ клас-сым щеджэхэзэ, НахьыкIэ къызэрэдзекIогъэ шIыкIэри. ЯкIэлэгъэджэу МэкъэшъыкIо Асыет иIэпшъэ сыхъатэу сто-лым телыгъэр зэкIодым зыш-тагъэр ежырырэ, НахьыкIэ тыраригъэлъахъан ылъэкIыгъ. Шыпкъэ, ыужылокIэ ежэ зэ-риштагъэм еуцолIэжыын фаеу хъугъэ, ау НахьыкIи, Гошна-гъуи еджапIэм хъынапэ чIи-шIыхъагъэх. Ежэ дэу зэрэ-джэрэм, НахьыкIэ дэгъоу еджэу, игугъу дахэкIэ еджа-пIэм зэрэшашIырэм, шIу зэрэ-шалъэгъурэм паекIэ, къызхи-мыгъэшъэу ешъугъуштыгъэ, ыгу фэшIуштыгъэп.

Ятэу Хъалидэ, ахъщэ фити, Азмэт университетым чIигъэ-хъагъ. Ащ щеджэзэ, кIалэхъу университетым чIахъэмэ зы-шIоигъохъу къахъохэрэм ишIуа-гъэ аригъэкIын ылъэкIыштыгъэу ариIозэ, Дадик игъусэуи, иза-къоуи, ахъщэ къалэхы, ятхъа-гъэпшIэкIы. НахьыкIи мин зауIэ кIэкIишъумэ шIоигъоу ыуж кыхъэгъагъ, ау мыдрэм ахъ-щэ иIагъэп, къыздырихыни щылагъэп.

ХЪАУДЭКЪО Шыхъамыз.
(Джыри къыкIэлъыкIошты).

УГСЭН ЦЫФЫМРЭ IOFШIЭННЫМРЭ УГСЭН

НыбжыкIэхэм IoфшIэн ягъэгъотыгъэным

Экономикэ кризисым кызыргыгъэ-гъуагъэмкIэ, Урысыем имызакоу, ныбжыкIэхэм IoфшIэн ягъэгъотыгъэныр зэрэдунаеу пстэуи апэ игъэшъыгъэн фэе кыныгъоу цыгъэпсыгъ. Росстатим кызыргыгъэмкIэ, УФ-м лэжъапIэ шызэгъэгъотыгъэныр кын кызышхыгъэхэр зыныбж илээс 25-м нэсыгъэу опыгъ зымылэхэр ыкIи IoфшIэным емысагъэхэр ары. Экспертхэм зэралыгъэрэмкIэ, лэжъапIэ кыгъотыгъэныр ныбжыкIэхэм кын кыфэзышхыгъэм лъапсэ фэхъу гъэсэныгъэ ягъэгъотыгъэныр зэрэгъэщэгъэм идэгъугъэ уигъэрэзэнэу зэрэщымытыр, еджэным ипрограммэ икыоу алэ кызыррамыгъахыгъэр ыкIи профессиональнэ гъэсэныгъэ ягъэгъотыгъэным шхъэ-шъорыкIоныгъэ нэшанэ зэрэхэлъыр.

Джащ фэдэу а Ioфыр кын кышхы а купым хахыгъэрэм яамалхэр зэрэтекIы-хэрэм, IoфшIэнымкIэ бэдэршхыпIэм чыпIэу шырягъэм елтыгъыгъэу ахэр купу-купу зэрэгъошхыгъэхэм. Илээс 25-м кышхыуагъэу 29-м нэс зыныбжыгъэм IoфшIэнымкIэ амалэу ягъэм елтыгъыгъэу зыныбж нахыбэ купхэм яхышхыгъэхэр.

НыбжыкIэхэм IoфшIэн зэрамыгъоты-рэм лъапсэ шхъалэ фэхъуэрэм ашыщ цыфхэр зыгъэлажыгъэрэм кIоцIэшху, гъэсэныгъэ дэгъу ыкIи опыгъ зылэ специа-листхэр аштэхэ зэралыгъэрэм. ГухэжI нахымышхы, ныбжыкIэхэм янахыбэр а шапхэм диштэхэрэп. ЯтIонэрэ тельхъапIэу шыгъэ ныбжыкIэхэм яфэмышхыгъэ уасэ зыфашхыгъэу кызырэхэкIыгъэр. ГушхыпIэм пае, апшхэр еджапIэ кызышхыгъэ ныбжыкIэхэр фаех IoфшIэн дэгъуи, лэжъапIэшхуи. Къагурылорэп тыхэгъэу шылэжыгъэр компаниехэм янахыбэмэ кадрэхэмкIэ политикэу зэрэхэр-рэр опыгъ зымылэ специалистхэр емыгъэ-блэгъэгъэхэм зэрэтелыгъагъэр.

ЫужкIэ лэжъапIэ кыгъотыгъаеу зэрэ-хушхыгъэр кыдамылтыгъэу, ныбжыкIэ-хэм сэнэхъат зэрагъэгъоты. Ащ ыпкэ кы-кIэу, IoфшIэнымкIэ бэдэршхыпIэм ра-бoc сэнэхъатхэр хъоуе илтыхы, ау специа-листхэм зыщылэжыгъэштхэр кыгъотын алэкIыгъэрэп.

Цыфхэр зыгъэлажыгъэрэ ныбжы-кIэхэр ыштэнхэм тещыныхыгъэ, сыда пIо-мэ ахэр ыужкIэ гъэсэжыгъэхэ фае. Ныб-жыкIэхэм шэн-зекIуагъэхэу ахэлхэм, гушхыгъэхэм, тхэнхэ, Ioф ашIэн зэрамыл-кIыгъэр IoфшIэн языгыгъэрэп кыгъэгъы-нэх. Нахыбжыгъэм ныбжыкIэхэм амалэу ягъэхэр къагурылорэхэрэп, шыкIагъэ нэмыкI ахэм аралэгъуэлэрэп.

епхыгъэ кыныгъохэр

Кандидат ныбжыкIэхэм чаныгъэу ахэлхым, зызэралыгъэрэм илыгъащэу уасэ афэшхы хушхтэп. IoфшIэн кыгъо-тыгъэнымкIэ ахэм бэрэ чаныгъи, екло-лэкIэ гъэнэфагъэхэри кызышагъафэх, кыратыгъэу кыралорэ IoфшIэным, лэ-жъапIэм езэгъыгъэрэп, IoфшIэнымкIэ ублэлэ опыгъ зэгъэгъотыгъэным пае ыпкIэ хэмылэу стажировкэ зэрагъэгъэкурэм уасэ фашхыгъэрэп. НыбжыкIэхэм ахэтхы Ioф ымышхыгъэ ахыгъэ кызылэкIахыгъэ зы-шIонгъохэр. ЛэжъапIэ дэгъу кыпхы-ным пае пIапшхыгъэр дэщыгъэхэу Ioф шIэн зэрэфаер кызыгурылоу ныбжы-кIэхэм ахэтхы бэп.

Апшхэрэ еджапIэр кызауахыкIэ Ioф-шIэн ямылэу кымынэнхэм фэшI сыда ныбжыкIэхэм ашIэн фаер? МыщкIэ экс-пертхэм зы епIыкIэ зыдалыгъэ: еджапIэ амал пстэури кызыфигъэфедэн ыкIи IoфшIэн кыгъотын фае IoфшIэным есэ-ным ыкIи опыгъ илэ хуным апае. Я 3 — 4-рэ курсхэм уащеджыгъэ IoфшIэныр ебгъэжыгъэр нахышху. ЛэжъапIэ кы-уапыгъыгъэ, еджэныр кызыгууахыгъэ Ioф-шIапIэм уащгъэнэу шыгъэ, ащ уклэгъушху фае. Зы сэнэхъатхэр мэкIащэ. ИшыкIагъэ IoфшIэным уезыгъэсэшт нэмыкI сэнэ-хъати.

Сыд фэдэ сэнэхъатхэр ара IoфшIэ-нымкIэ бэдэршхыпIэм кызышхыгъэу-чIэхэрэ? Ыпэрэ 2010-рэ илээсым зэрэ-щыгъыгъэм фэдэу, тыхыгъэхыгъэ илээсми нахыбэу кызыкIэуагъэхэрэп IэпIэсэ-ныгъэ зыхэлэ рабoc сэнэхъатхэр ары. МыщкIэ ятIонэрэ чыпIэм агъэуахыгъэ са-тыумкIэ менеджерхэр ыкIи ящэнэрэх ин-женер сэнэхъат зилэхэр. Ахэм кыкIэ-лэкIахэр щакIохэр, водительхэр ыкIи Iэ-пIэсэныгъэ зыхымылэ рабocхэр.

Зыпкытыныгъэ хэлъэу кызыкIэуа-чIэхэрэм ашыщыгъэ сатыушынымыкIэ лы-кIохэр, бухгалтерхэр ыкIи врачхэр. Регио-нальнэ лыкIохэм програмистхэр зы лэныкыкIэ атекIуагъэх. ЯпшхыкIэуа-чIэхэрэ чыпIэр аубыты секретархэм.

Къэлогъэн фае Урысыем IoфшIэным-кIэ ибэдэршхыпIэ зыпкэ иуцожхэу зри-уагъагъэр. Урысыем цызэхэщэгъэ сай-ты-шохэм IoфшIэпIэ чыпIэхэр кризисым илэхъанэ зэрэщыгъыгъэм нахыбэу кы-шагъэлагъагъэх. Мыщ дэжыгъэм IoфшIэн лыхыгъэху зыкыбэрхэр кызыгъыгъэрэмэ

IoфшIэпIэ чыпIэхэу кыгъэлагъагъохэрэм-рэ япчъагъэкIэ зэпэшчыныгъэ ахэлэ пIоми хушхт. БлэкIыгъэ илээсым а лэ-ныкыуагъэу лэш дэдэу зэкIэрычыгъагъэх.

Узрылэжыгъэ сэнэхъат кыхыпхыным пшхэдэкIыжыгъэхэ ишыкIагъ. Бэ кыдэ-лыгъэгъэн фаер: уидиплом сэнэхъатэу кыратхыгъэ апшхэрэ еджапIэр кы-зышхыуахыгъэ ехуагъэу IoфшIэнымкIэ бэдэршхыпIэм кызырэхыгъэуагъэхэ ылыгъэкIыгъэ шыкIэр кыдэпIыгъэныр ишыкIагъэу шыгъ. Сэнэхъатэу збгъэгъо-ты пшIонгъор зыбгъэнэфагъэкIэ апшхэрэ еджапIэу узычIэхыгъэ еджэным шы-кIэу шырилэштми уемыгушхыгъэ ху-шхтэп. Арышхэ, цыфхыгъэм о кыштефэрэ чыпIэр шыгуагъыгъэным ишыкIагъэ лэ-ныкыо пстэури дэгъоу уагушхысэп фае.

Цыфхэм IoфшIэн ягъэгъотыгъэным-кIэ республикэ кыулыкыу иорганхэм 2011-рэ илээсым иапэрэ квартал IoфшIэн лыхыгъэху кыаоллагъэхэм процент 48-р ныбжыкIэхэм. Арышхэ, ныбжыкIэхэм лэжъапIэ ягъэгъотыгъэныр тикыулыкы-кIэ пшхыгъэ шхъагъэхэм ашыгъ. Екло-лэкIэ гъэнэфагъэхэр фытIэу а пшхэ-рылхым изэшхыгъэ Ioф дэтэшIэ. Про-граммэ зэфэшхыгъахэр тэгъэфедэх ыкIи ахэм яшхыгъагъэкIэ илээс кысэ ныбжы-кIэу кыгъэлагъэхэм процент 70-рэ фэ-дизым лэжъапIэ кыфэтэгъоты.

Цыфхэм IoфшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ республикэ кыралыгъо кыулыкыу и ГъэорышIапIэ анахыгъэу аналэ зыхагъэ-гъэтыгъэрэм ашыгъ илээс 14-м кышхы-уагъэу 18-м нэс зыныбжыгъэм пIэлэ гъэнэфагъэкIэ лэжъапIэ ягъэгъотыгъэныр. А ныбжыкIэ купым Ioф дэшхыгъэным ехыллэгъэ шэпхэ гъэнэфагъэ респуб-ликэм шыуагъ. Ахэм апае пIэлэ гъэ-нэфагъэ зылэ IoфшIэпIэ чыпIэхэр зэхэ-щэгъэхэм ехыллэгъэ план зыхагъэу-агъ. Ар гухэлэ гъэнэфагъэм тельгъэгъэ республикэ программэм шыгъ Iахыгъэу гъэпсыгъэ. Планым кыдылтыгъэрэ Io-фыгъохэм ягъэгъэгъэхэм кыгъэлажыгъэ чыпIэ зыгъэорышIэжыным, гъэсэны-гъэм яорганхэр, ныбжыкIэ Ioфыгъохэм афэлэжыгъэр комитетыр, зыныбжэ имы-кыуэгъэхэм яIoфхэм апае зэхэщэгъэ ко-миссиер. 2011-рэ илээсым иапэрэ квар-тал зыныбжэ имыкыуэгъэхэу нэгъырэ 725-м IoфшIэн кыагъагъотыгъ.

Программэу «Илээс 18-м кышхы-уагъэу 20-м нэс зыныбжыгъэхэу ублэлэ ыкIи гурыгъ профессиональнэ учреждени-ехэр кызыуахыгъэхэу, лэжъапIэ зымылэхэу апэрэу IoфшIэн лыхыгъэхэрэм пIэлэ гъэнэфагъэкIэ IoфшIэн ягъэгъотыгъэныр зэхэщэгъэныр» зыфилоу 2011-рэ илээсым тельгъагъэм нэгъырэ 50 хэлэжыгъэшт.

Гухэлэ гъэнэфагъэ зылэ Республикэ программэу «Адыгэ Республикэм Ioф-шIэнымкIэ ибэдэршхыпIэ илэ кыныгъо-хэр гъэшхэбэгъэхэр» зыфилоу 2011-рэ илээсым тельгъагъэм лэжъапIэ зымылэ ныбжыкIэхэм якыныгъохэр зэшхы-гъэхэм пае еджэпIэ зэфэшхыгъахэр кы-зыуахыгъэхэм опыгъ ягъэгъотыгъэным ыкIи IoфшIэным егъэсэгъэхэм фэшI стажи-ровкэ ягъэхыгъэным епхыгъэ Ioфыгъо-хэр егъэнафэх. 2011-рэ илээсым а лэны-кыомкIэ программэм нэгъыри 150-рэ ха-гъэлэжыгъэшт. Ащ тегъэпсыкыгъэу цыф-хэм IoфшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ рес-публикэ кыулыкыу иорганхэм лэуагъэ-зафэзыгъэгъэгъэ специалист ныбжыкIэ-хэр организациехэм, предприятиехэм ясэнахыгъэ стажировкэ ащыхыгъэхэу ага-кIох. А IoфшIэным материалнэ кIэгъэ-гушхыгъэ пылэ. Стажировкэр закIухэ-рэ уж ныбжыкIэхэр IoфшIапIэм кы-уагъэнэжыгъэхэу бэрэ кыхыкIы.

ЫпшхэкIэ зылэ кышхыгъэ лэны-кыохэм ямызакоу, илээс 29-м нэс зы-ныбжыгъэхэу лэжъапIэ зымылэхэр IoфшIэн ягъэгъотыгъэным ехыллэгъэ нэмыкI лэ-ныкыохэм ахагъэлажыгъэх. НыбжыкIэхэу цыфхэм IoфшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ республикэ кыулыкыу иорганхэм яуче-хэм ахэтхэр общественнэ IoфшIэнхэм ахагъэлажыгъэх, сэнэхъат зэрагъэгъотыгъэным пае еджапIэ агагъагъэх, IoфшIэнымкIэ бэдэршхыпIэм изыгъэ шыгъэгъэгъэгъэн-хэм, профориентацием, социальнэ адап-тацием, нэмыкIхэм яхыллэгъэ кыра-лыгъо фэо-фашIэхэр афагъэцакIэх.

НыбжыкIэхэм IoфшIэн ягъэгъотыгъэ-ным ехыллэгъэ еклолакIэхэр кыгъоты-гъэхэм епхыгъэ IoфшIэныр ренэу лы-тэгъэгъагъэ. ЫпшхэкIэ кышхыгъэ пстэуи яшхыгъагъэкIэ республикэм Ioф-шIэнымкIэ ибэдэршхыпIэ зыпкыты-ныгъэ нэшанэ илэ хуным тышхыгъыгъ.

Ирина ДАНИЛЬЧЕНКО.

АР-м и ГСЗН и ГъэорышIапIэ цыф-хэм IoфшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ ыкIи ащ епхыгъэ программэхэмкIэ иотдел испециалист-эксперт шхъал.

Статистикэм кыгъэлагъагъохэрэп

IoфшIэнымкIэ бэдэршхыпIэм изыгъэ ыкIи ащ зэхъагъыныгъэу фэхыгъэхэр со-циальнэ-экономикэ Ioфыгъо шхъагъэхэм ахалыгъэх. Мы лэжъагъым IoфшIэным-кIэ бэдэршхыпIэм зыгъэорышIэжы-нымкIэ амалэу епIэгъуэлэштхэр мэкIэ дэдэх. Ащ епхыгъэ Ioфыгъохэр гъэ-лорышIэгъэхэм пае цыфхэм лэжъапIэ ягъэгъотыгъэнымкIэ республикэ кы-улыкыу мэхъанэ гъэнэфагъэ зыкIыгъэр.

Тыхыгъэ илээсым пыкыгъэ мэзишым кыкIоцI IoфшIэн кыгъотыгъэнымкIэ Iэпылэгъу афэхыгъэхэм, консультациехэм япхыгъэ ыкIи нэмыкI кыралыгъо фэо-фашIэхэр афагъэцакIэхэм ашIонгъоу Адыгэ Республикэм цыфхэм IoфшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ икыралыгъо кы-улыкыу иорганхэм нэгъырэ 9879-рэ кыа-оллагъ. 2010-рэ илээсым иапэрэ квартал елтыгъыгъэмэ, ар фэди 1,5-кIэ нахыб. Къагъагъэ IoфшIэн лыхыгъэхэу нэгъырэ 3971-рэ учетым хагъэуагъэх. Ахэм ашыгъэхэу нэгъырэ 2104-рэ бзылфыгъэх. 2011-рэ илээсым имэлылфэгъу и 1-м ехуагъэу цыфхэм IoфшIэн ягъэгъоты-гъэнымкIэ кыэлэ ыкIи район Гуагъэхэм яучетхэм IoфшIэн лыхыгъэхэу ахэтхыгъэ-хэр нэгъырэ 5608-рэ хушхыгъэх.

Тыхыгъэ илээсым иапэрэ квартал цыфхэм лэжъапIэ ягъэгъотыгъэнымкIэ иорганхэм сэнэхъат зэрагъэгъотыным пае нэгъыри 104-рэ еджапIэ агагъагъэх, нэгъырэ 901-рэ общественнэ IoфшIэнхэм ахагъэлажыгъэх.

2011-рэ илээсым ищылэ-гъэтхэпэ мазэхэм IoфшIэн зымылэхэу респуб-ликэм шыпсэхуагъэхэр зэрэхушхыгъэхэр нафэ кызышхыгъэр пчъэгъэ пстэуи ахэ-хыагъэ: IoфшIэн лыхыгъэрэ цыфхэу уче-тым хагъэуагъэхэм япчъагъэ процент 30,1-кIэ нахыбэ хуагъэ, лэжъапIэ зымылэ граждэнхэм япчъагъэ шылэ мазэм икы-хыагъэм 4496-рэ хушхыгъэхэм, гъэтхэпэм икыгъом ехуагъэу 5209-м нэсыгъ. Лэ-жъапIэ зымылэ граждэнхэм япчъагъэ на-хыбэ зэрэхуагъэхэм ыпкэ кыкIэу, посо-бие етыгъэным ифитыныгъэ зылэхэри нахыбэ хуагъэх. Илээсым икыхыагъэм ехуагъэу ахэр нэгъырэ 4199-рэ хушхы-гъэхэмэ, гъэтхэпэм икыгъом ехуагъэу ахэм япчъагъэ 4752-м нэсыгъ.

2011-рэ илээсым иапэрэ квартал Ioф-шIэн лыхыгъэрэ ыкIи лэжъапIэ зымылэ купхэм зэхъагъыныгъэхэр афэхыгъэх. Цыфхэм IoфшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ кыулыкыу иорганхэм 2011-рэ илээсым учетым хагъэуагъэхэм хуагъыгъэхэу ахэтхэм япчъагъэ процент 47-рэ (2010-рэ илээсым процент 51-рэ хушхыгъэх) хушхыгъэх. Мы палэу кытIуагъэм кы-кIоцI хуагъыгъэхэу лэжъапIэ зымылэ-кIэ алыгъагъэхэм япчъагъэ процент (2010-рэ илээсым процент 49,5-рэ ху-шхыгъэх) 46,5-м шIокыгъэх.

2011-рэ илээсым IoфшIэн лыхыгъэхэу тиорганхэм кыагъагъэхэм янахы-бэр илээс 14 — 29-рэ зыныбжэ купым шышхы. ЗэкIэмкIи IoфшIэн зымылэхэм япчъагъэ ипроцент 48-р (2010-рэ илээс-ым процент 42,8-рэ хушхыгъэх) а ныбжыкIэ купым илыкIох.

Мэзишым кыкIоцI цыфхэм Ioф-шIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ республикэ кыулыкыу иорганхэм цыфхэр зыгъэ-лажыгъэхэрэм нэгъырэ 5687-рэ аштэн зэралэкIыгъэ ехыллэгъэ кыбэр-хэр кыагъагъэхэуагъэх. Мэлылфэгъым и 1-м ехуагъэу а органхэм вакансиие 3676-рэ атыгъ. Пчъагъэхэм кызырагъэ-лыагъэрэмкIэ, а палэу ехуагъэу рес-публикэм зы IoфшIэпIэ чыпIэм пае нэгъыри 2 зэнэкъокыушхыгъ. А коэф-фициентыр Кошхыблэ районым 4,4-м ыкIи Красногвардейск районым 4,3-рэм ашынысэгъагъ. Мэлылфэгъым и 1-м ехуагъэу республикэм шыпсэху-рэм Ioф зышIэн зылыгъыгъэхэу ахэтхэм ашыгъэхэу лэжъапIэ зымылэхэм япчъагъэ проценти 2,6-м нэсыгъагъ.

ЕУТЫХ Аскэр.

АР-м и ГСЗН и ГъэорышIапIэ экономикэ IoфшIэнымкIэ ыкIи IoфшIэнымкIэ бэдэршхыпIэм изы-тет зэхыфэгъэнымыкIэ иотдел иведу-щэ специалист.

Конкурсим икIэуххэр

Адыгэ Республикэм цыфхэм Ioф-шIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ икыралыгъо кыулыкыу и ГъэорышIапIэ профориен-тациемкIэ, психологическэ Iэпылэгъум-кIэ, профгъэгъэжынымыкIэ ыкIи цыфхэм кыбэрхэр алыгъэгъэгъэхэмкIэ иот-дел «иведушэ специалист-эксперт» кы-ралыгъо граждэнскэ IэнатIэ ехыллэгъэ конкурсэ ГъэорышIапIэм 2011-рэ илээс-ым гъэтхэпэм и 31-м шызхашхыгъэх. Конкурсим хэлэжыгъэхэм пае нэгъыри 4-м документхэр кыатыгъагъэх.

Конкурсим текIоныгъэ кышхыди-хыгъэ Хымырэкхэу Азэмэт СултIан ыкыом ыкIи ащ зымы зэримыхыгъэ-гъэ кыралыгъо граждэнскэ кыулыкыу IэнатIэу зыгъэ кытIуагъэхэмкIэ контракт дашыгъ.

Комиссием унашхыгъэу ышхыгъэм те-тэу, а IэнатIэр кыдэхыгъэным ехы-ллэгъэ конкурсым хэлэжыгъэ Шыбзы-хыу Дианэ ГъэорышIапIэм кадрэхэм-кIэ ирезерв хагъэуагъагъ.

Лидия СТЕЛЬМАХ.

АР-м и ГСЗН и ГъэорышIапIэ иправовой кыулыкыу испециа-лист-эксперт шхъал.

НэкIубгъом итхэр зыгъэхъазыры-гъэр СЭХЪУТЭ Нурбий.

МУЗЕИМ ИКЪЭГЪЭЛЪЭГЪОНХЭР

Тичлыопс ибайныгъэ уегъашлэ

Тиреспубликэ ичлыопс идэхагъэрэ ибаигъэрэ нэм фэплыхэрэп, гушылэкэ икыоу кэеплотэнхэ плэкыштэп. Адыгеим и Лэпкэ музей кышызылаухыгъэ кээгъэлъэгъоным тичлыгу ис псэушхъэхэм, хьаклэ-кыуаклэхэм, бзыухэм, хьацлэ-плацлэхэм якъэбархэм гъэшлэгъонэу уащегъэгъуазэ.

Лэпкэ музейм иотдел ипащэу Зотов Долэт клэлэеджакломэ кыафилотагъэм кышыыхыгъэ-щыгъ тичлыопс лъэшэу зэрэба-

ир. Мэзыхэм ахэс пчэнхэм, тыгъужхэм, баджэхэм ясурэтхэм узылэпашэ. Шыынэхьбгъэжым ытамэ метришым кышымыклэу зэклишын елэкы. Шыкыултырыр, Хьашыумышыр, нэмыклхэри псэ апытым фэдэх, дахэу кээ-лэагъох.

Кыокыпкэ кышыбгъажыу кыохьапкэ нэс Адыгеим ичлыгу кызыпшыклэ километрэ 200 мыхъупэрэми, икыушхъэхэр, псыхъохэр, мэзы-

хэр хьопсагъох, — ело Адыгэ Республикэм культурэмклэ изаслуженнэ Юфышлэу Тэу Аслъан. — Кыалэм тыдэс шхъае, тичшолыыр идэхагъэ зэдгъэлъэгъуным пае зекло тыклонэу уахтэ бэрэ кыххэдгъэкырэп. Чыопсым клэрычыгъэ тызэрэхуэрэм уезэгы хуыштэп. Тигу-мэклхэр кыдалтытэзэ, кээгъэ-

лэгъоным музейм шызэхашагъ. Клэлэеджакломэ алъэгъурэ псэушхъэхэр, бзыухэр, чыопсыр сурэт ашы. Музейм кызырэ-кыуагъэхэм фэшл мэгушлэх, ащ фэдэ зэлуклэгъухэр, кээгъэлъэгъонхэр нахыбэрэ афызэхашэхэ ашлоигъу.

Сурэтхэр кээгъэлъэгъоным кышыцытырахыгъэх.

ЛЪЭПКЪ ИСКУССТВЭР — ТИБАЙНЫГЪ

«Мыекыуапэ инэфыльэхэм» загъэхъазыры

Клэлэцыкыу лэпкэ кэшъокло ансамблэу «Мыекыуапэ инэфыльэхэр» Адыгэ Республикэм илэгъу. Купыр илээс 20 зэрэхуэрэм фэгъэхыгъэ юбилей концертыр «Налмэ-сым» и Унэ мэлылфэгүм и 29-м шыклошт.

«Мыекыуапэ инэфыльэхэм» яхудожественнэ пащэу, Урысыем изаслуженнэ артистэу, Адыгеим инароднэ артистэу Кыулэ Мыхъамэд лэпкэ гупшысэр ансамблэм ипрограммэ шыпхырешы. Кэзшъуаклохэр клэлэеджаклох, сэнэхъатэу кыхахыштым емылтыгъэу искусствэм зыфагъасэ.

— Ныбжъэу ялэр кыдэтлытэзэ, кэзшъуаклохэр тэгончы, кээтэгъашъох, — ело Кыулэ Мыхъамэд. — Тиансамблэ Тыркуем, Польшэм, Абхъазым, Урысыем ихэгъэгүмэ ащылагъ, концертэу

кыащитыгъэхэм цыф маклэп яплыгъэр. Сэнаушыгъэ зыхэлхэу кэзшъоным зикласэхэр «Налмэ-сым» тэштэх.

Кыашъом ыбзэклэ тильэпкэ ишэн-хабзэхэр, итарихъ, адыгэ шъуашэм идэхагъэ «Мыекыуапэ инэфыльэхэм» кыауатэ. Адыгэ бырактым и Дунэе мафэ мэлылфэгүм и 25-м дгъэмэфкышт. Ащ ансамблэр хэлэжъэшт. Юбилей концерту Мыекыуапэ шыклоштым, Адыгэ Республикэм ия 20-рэ илээс афэгъэхыгъэ зэхэхъэмэ зафегъэхъазыры.

КИКБОКСИНГ. УРЫСЫЕМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

Бжыхъэм Македонием клощтых

Урысыем кикбоксингымклэ изэнэкъокъу Омскэ цыкыуагъ. Хуулыфэгъэхэмрэ ныбжыкылэхэмрэ куп зэфэшхъафхэм ахэтхэу зэлуклэгүмэ ахэлэжыагъэх. Адыгэ Республикэм ихшыпыкыгъэ командэ батырищ фэбэнагъ. Дэхъужь Сэфэрбый зипэщэ АРСДЮСШОР-2-м зышызыгъасэрэмэ тагъэгъушъуагъ.

Борсэ Астемыр, Кыадыр Ибрахым, Константин Серебренниковыр тренер цлэрыломэ янэплэгъу итыгъэх. Борсэ Астемыр апэу зылукагъэр спортсмен лэш. Европэм, дунаим ячемпионэу Чэчэным кыкыгъэ Умар Пасхаевыр ары зэнэкъокъугъэр. Бэнаклохэр кг 54-рэ кэзышъэчы-рэмэ якуп хэтыгъэх, тибатыр теклоныгъэр кыдыхыгъ. Омскэ икикбоксерэу Н. Беназиревым ятлонэрэ зэлуклэгъур дырилагъ. Дышъэ медалым икыдэхын фэгъэхыгъэ зэнэкъокъым Европэм ичемпион шытхуыцлэр 2010-рэ илээсим зыфагъэшъошэгъэ Вадим Чесовскихрэ А. Борсэмрэ шызэлуклагъэх. Судыхэм здырагъаштэу теклоныгъэр Ады-

геим ибэнакло кыдыхыгъэу алъытагъ.

Борсэ Астемыр Урысыем ичемпион хуыгъэ, дунаим изэнэкъокъоу чъэпыогъу мазэм Македонием шыклоштым хэлэжъэнэу фитыныгъэ кыратыгъ.

Константин Серебренниковым, кг 71-рэ, зэлуклэгъуиплым шыщэу шыр кыхыгъэ, ятлонэрэ чыплэр кыфагъэшъошагъ. УФ-м ихшыпыкыгъэ командэ ар хэгъэхъагъ. Анатолий Моисеевым иклэрыклэу алырэгъум шылу-клэшт. Теклоныгъэр кыдэзыхы-рэр дунаим изэнэкъокъу агъэ-клошт.

Урысые Федерацием изаслуженнэ тренерэу Сихъу Казбек тибэнаклохэр егъасэх.

ЗЭКЪОШНЫГЪЭМ ИГЪОГУХЭМКІЭ

Тиорэдхэм тызэфашэ

Адыгэ Республикэмрэ ткъош Къэбэртэе-Бэлыкъарымрэ яартистхэр зэгъусэхэу мэфэкл концертхэм, лэпкэ Юфыгъохэм афэгъэхыгъэ пчыхъээзэхъэхэм ахэлажъэх.

Къэбэртэе-Бэлыкъарым иорэдыло цлэрылоу, Адыгэ Республикэм инароднэ артисткэу Сэкъурэ Ольгэрэ Кыылэ шъолырым шызылэашлэрэ пшынаоу, оредусэу Лыбзыу Аслъанрэ мыгъэ концерт маклэп кыатыштыр.

— Адыгэ Республикэр илээс 19 зэхъум Мыекыуапэ сышылэгъ, сигуапэу мэфэкл концертмэ сахэлэжыагъ, — ело Сэкъурэ Ольгэ. — Адыгеим иорэдылохэм, лэпкэ искусствэм фусэсэрэмэ нахышлоу нэлуасэ сафэхъугъ. Лыбзыу Аслъан ипшынэ седэлу зыхъуклэ гушлом сызэльештэ, сырэгъушхо ащ фэдэ музыкант зэрэтиэм.

Лыбзыу Аслъан иконцертхэр мэлылфэгүм и 26-м ыкли и 28-м Мыекыуапэ шыклоштых. Пчыхъээзэхъэхэм Къэбэртэе-Бэлыкъарымрэ Адыгеимрэ яартистхэр хэлэжъэштых.

Сурэтым итхэр: Адыгэ Республикэм инароднэ артисткэу Сэкъурэ Ольгэрэ зылашлэрэ пшынаоу Лыбзыу Аслъанрэ.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТИЛЬ Нурбий.

Зэхъышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

Кыдэзыгъэкырэ:
Адыгэ Республикэм
лэпкэ Юфыгъомклэ,
Іэкыб къэралхэм
ащыпсэурэ тильэп-
кээгъухэм адырлэ
зэпхыныгъэхэмклэ
ыкли къэбар жъу-
гъэм иамалхэмклэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

**Редактор
шхъалэр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редакциер
зыдэшылэр:**
385000,
кь. Мыекыуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхъалэм
иагъэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшгъэдэкыжъ зы-
хырэ секретарыр:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыцаушыхъаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием
хэутын Юфхэмклэ,
телерадиокъэтын-
хэмклэ ыкли зэлы-
Іэсыклэ амалхэмклэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэлоры-
шлэл, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъээзетым кыхиу-
тыхэрэм мышъып-
кыагъэу кыахафэ-
хэрэмклэ кэзыт-
хыгъэхэм пшгъэдэ-
кыжъ ахы. Кыа-
тхэхэрэмрэ гъээ-
етым шылажъэхэ-
рэмрэ яеплыклэ
эзтемыфэн ылэкы-
кышт. Гъээтет-
еджэхэм кыт-
фагъэхырэ тхы-
гъэхэр зэхэтфы-
хэрэп ыкли кэ-
зытхыгъэхэм
алэклэдгъэхъа-
жыхэрэп.

Зышыхаутырэ
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекыуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
4280
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1188**

Хэутыным
узшыклэтхэнэу шыт
уахъэр
Сыхъатыр 18.00
Зышыклэтхэгъэхэ
уахъэр
Сыхъатыр 18.00